

12404
О Р Л И Њ

Ц Р Н О Г О Р С К И

Г О Д И Ш њ А К

С Т А Р И И Н О В И

З А П Р О С Т У Г О Д И Н У

1866.

Уредно

Ј. СУНДЕЧИЊ

П. ГОДИНА

НА ЦЕТИЊУ
У КНЕЖЕВСКОЈ ПЕЧАТИМ.

РКГ I 43/1866.

Р II 325/1866

О Р Л И Њ

Ц Р Ш О Г О Р С К И

Г О Д И Ш Њ А

СТАРИ И НОВИ

ЗА ПРОСТУ ГОДИНУ

1866.

БИБЛИОТЕКА
МАТИЦЕ СРПСКЕ

уредио

12404

З. СВЕДЪЧОЊ

ДРУГА ГОДИНА

НА ЦЕТИЊУ
У КНЕЖЕВСКОЈ ПЕЧАТЊИ.

Гле, на прагу урезано стоји
Једно име, јединога народа;
У свакој ти превјешене кљети,
Своје браће кржаве кошуље:
Кроз грло ти свако ударају,
Једне пјесме јединога гласа:
Свака душа прионут ће твојој,
Једним мукам уз спомене једне. —

М. Павлиновић.

Годишње примјетбе.

Прољеће почиња дне 8. марта (20. по нов.), у 8 сата 42 часа по подне. Ноћ и дан равни су.

Љето почиња 9. јунија (21 по н.), у 5 сата и 40 часа по подне. Дан је најдужи а ноћ најкраћа.

Јесен почиња 11. септемб. (23. по новом), у 7 сата 38 час. изјутра. Опет су дан и ноћ равни.

Зима почиња 10. децембра (22. по новом) у 1 сат 37 часа изјутра. Дан је најкраћи а ноћ најдужа.

Годишњости

<i>по старому</i>	<i>по новому</i>
Златни број 2	Златни број 5
Круг сунца 26	Круг сунца 27
Епакта 10	Епакта XIV
Индиктион 9	Римски број IX
Темелион 25	Неђељно слово G
Неђељно слово e	Пис. мученикослов c

Шомичне светковне.

Пасхално слово €	Седандесетница 28. сијечња
Месојеђа 5 неђеља и 2 дана	Чиста сриједа 14. вељаче
Триод 16. јануара	Прва неђеља коризме 18. "
Месне покладе 30. "	Ускрс 1. травња
Бијеле покладе 6. фебруара	Прошења 25. трав. и 7. 8. и 9. свибња
Пасха (Ускрс) 27. марта	Спасово 10. "
Спасов-дан 5. маја	Духови 20. "
Духсви (Троицин-дан) 15. "	Св. Тројство 27. "
Неђеља свих Свети 22. "	Тијело Исусово 31. "
Петрова поста 5 неђеља и 2 дана	Пресв. Одкупитељ 15. српња
Божиње покладе 14. новембра	Неђеља I. Пришашка 2. просиња

Задумнице.

У суботу 29. јануара, у суботу 14. маја и у суботу пред Покровом Богородичиним 24. септембра.

Покровитељ свијех Срба.

Св. Сава Архиепископ србски, на 14. јануара.

Светитељи Црногорски.

Св. Василије острошки 29. априла. — Св. Петар кетињски 18. октомбра. Св. Арсеније 28. октомбра на Жребанику. — Св. Стефан пиперски на Троицин-дан.

Забрањено је свршивати брак.

Од 31. Јануара до 3. априла, или од понеђелива бијесе пеђеље укључно до Томине пеђеље; од 22. маја до 29. јунија, или од пеђеље свијех Светих до Петрова-дне; од 1. до 15. августа; од 14. новембра до 6. јануара; на Усејековање 29. августа; на Крстов-дан 14. септембра, и сваке сријесе и петка осим трапавица, које се случе у допушеном времену за свршивање брака.

Помрачења.

У години 1866. три ће се пута *сунце* помрачити а два пута *мјесец*. Само треће сунчано помрачење поњешто ће се и код нас виђети.

I. Помрачење *сунца* догодиће се дне 4. Марта (16. истога по новому). Почети ће у 9 сати 36 часа обноћ; средина ће му бити у 10 сата и 38 часа, а свршиће се у 11 сата и 40 часа. Оно ће се виђети у сјеверо-западној Азији и поњешто у сјеверној Америци.

II. Помрачење *мјесеца* бити ће дне 19. Марта (31. истога по новому). Почети ће у 3 сата 33 часа изјутра; сриједа му пада у 5 сата и 29 часа, а докочаће се у 7 сата 25 часа. Само поњешто ће се виђети у Европи, Африци и у западној Азији; а сасвим у Америци.

III. помрачење *сунца* случиће се дне 3. Априла (15. истога по новому). Почети ће у 6 сата и 6 часа изјутра;

средње доба бити ће у 7 сата и 47 часа, а свршиће се у 9 сата 27 часа. Виђети ће се на јужним морама и поњешто у јужној Аустралији.

IV. Опет помрачење *мјесеца* пада на 12 Септембра (24. истога по новому). Зачетак му је у 1 сат и 17 часа по подне; средина у 3 сата и 3 часа а свршетак у 4 сата и 48 часа. Почетак и средина виђети ће се у средњој Азији и Аустралији, а свршетак на западу Европе и Африке.

V. Помрачење *сунца* долази 26. Септембра (8. октобра по нов.). Почима у 4 сата и 4 часа по подне; највећа тмина у 5 сата и 55 часа, а свршује се у 6 и 50 часа. Оно ће се виђети на западу Европе, и поњешто на западу Африке и на сјеверу Америке.

Владајућа Звијезда.

Ове године влада *Мјесец*. Ма што звјездознаници прорицали, нама је ухвати у Бога и у братску слогу, па ће бити и среће и свакога добра.

Мјесечне четврти.

Мијена или влади мјесец	Ужба (Ужтап) или пун мјесец . . .
Прва четврт	Задња четврт

ЈАНУАР.

Сунце изходи
у 7 сата 39 часа.

СИЈЕЧАЊ.

Сунце заходи
у 4 сата 19 часа.

Има 31 дан.

Дни	По старому	По новому	Примјетбе
Суб.	1 Ново Ђото (Бас.-дан)	13 Бл. Хиларије	
Еванђеље: Марка гл. 1. сх. 1.			
Неђ.	2 Силвестар п. р.	14 2. Прес. Име Исусово	☉ Мијена, дне 4. у 9 сати 34 часа у вечер.
Понеђ.	3 Малахија прор.	15 Анастасија муч.	
Уторак	4 Сабор 70 апостола ☉	16 Марцел папа	
Сријед	5 Теопемт и Теоп	17 Антун пуст.	
Чет.	6 Богојављење	18 Петрова столица	☽ П. Четв. дне 11. у 9 сати и 52 ч. у вечер.
Пет.	7 Сабор св. Јована	19 Кануто и Марио	
Субота	8 Георг. и Емилиан	20 Фабијан и Себастијан	
Еванђеље: Матеа гл. 4. сх. 12.			
Неђ.	9 Подиевкт муч.	21 3. Јања ђевица	
Понеђ.	10 Глигорије еп. Нис.	22 Винко и Анастас	☉ Уштап, дне 18. у 9 сати и 27 ч. у вечер.
Уторак	11 Препод. Теодосије ☽	23 Заручење Богородич.	
Сријед	12 Татиана мученица	24 Тимотије	
Четврт	13 Ерма и Стратоник	25 Обраћење св. Павла	
Пет.	14 Сава Арх. Србски	26 Поликарп биск.	☾ 3. Чет. дне 26. у 8 сати и 38 ч. у вечер.
Субот.	15 Павао тивејски	27 Иван златоуст	
Еванђеље: Луке гл. 18. сх. 10.			
Неђ.	16 Петрове вер.	28 Седалд. Кирил и Марин	
Понеђ.	17 Антоније велики	29 Фрањо салески бис.	
Уторак	18 Атанасије и Кирил ☉	30 Муртина ђевица	
Сријед	19 Макарије еђипет.	31 Пренос св. Марка	
Четврт	20 Евтимије велики	1 Вељача Игњацио папа	
Петак	21 Максим исповјед.	2 Свијечник;	
Субота	22 Тимотеи и Анастас	3 Влахо и Трифун	
Еванђеље: Луке гл. 15. сх. 11.			
Неђ.	23 Климент епископ	4 Шест. Смрт св. Шимуна	
Понеђ.	24 Пр. м. Ксенија	5 Агата ђевица и муч.	
Уторак	25 Глигорије богоолов	6 Доротеја ђевица	
Сријед	26 Ксенофонт и друж. ☽	7 Ромуалдо опат	
Четврт	27 Моћи Јована злат.	8 Иван исповјед.	
Петак	28 Ефрем синин	9 Апологија ђев.	
Субота	29 Пр. моћи Игњатије бог.	10 Школастика ђев.	
Еванђеље: Луке гл. 25. сх. 31.			
Неђ.	30 Велики Јерарск	11 Петд. 7 утем. реда Д. М	
Понеђ.	31 Кир и Јован	12 Марцијан	

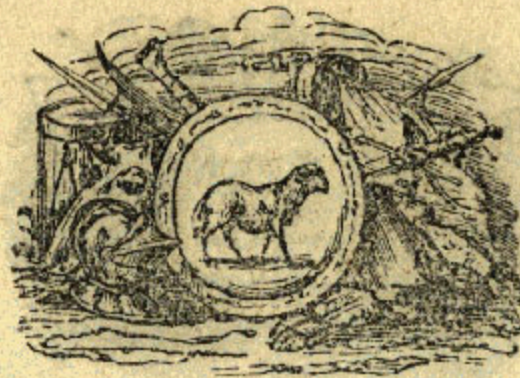
Просте жртве!

Просте наше жртве свеколике!
Кад је наша тврда постојбина. —

Вл. П. П. Његош.

МАРТ.

Сунце изходи
у 6 сата 9 часа.

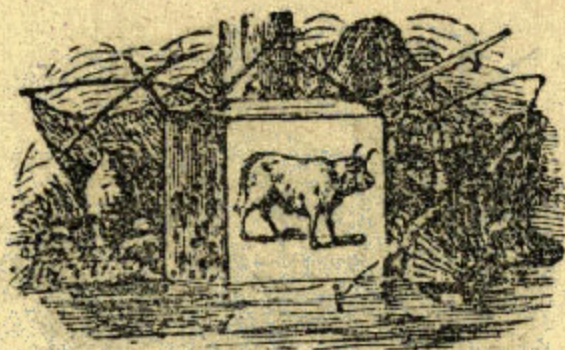

ОЖУЈАК.

Сунце заходи
у 5 сата 52 часа.

Има 31 дан.

Дни	По старому	По новому	Примјетбе
Уторн.	1 Евдокија пр. мученица	13 Костанц	
Сријед	2 Теодот св. муч.	14 Матилда краљ. †	☉ Мијсна. дне 4. у 10 сата 35. часа ноћу.
Четвр.	3 Евтропије муч.	15 Лонгин	
Петак	4 Герасим преподоб. ☉	16 Непроцјењена Ис. крв †	
Субот.	5 Конон муч.	17 Гелтруда д. †	
Еванђеље: Марка гл. 9. сж. 7.			
Неђ.	6 4. Пост. 42 мученика	18 5. Корин. Гаврил арх.	☾ П. Чет. дне 11. у 2 сата и 1 час по подне.
Понеђ	7 Мученици хер.	19 Јосип заруч. Б. Д. М.	
Уторак	8 Теофилакт исп.	20 Еугенио	
Сријед	9 40 мученика	21 Бенедикт опат †	
Четврт	10 Кодрат и друж.	22 Катарина швед.	☉ Уштан, дне 19. у 5 сата 30 часа изјутра.
Петак	11 Софроније пат. ☾	23 7 жал. Б. Д. М. †	
Субот	12 Теофан преподобни	24 Едвард краљ	
Еванђеље: Матеа гл. 10. сж. 32.			
Неђ.	13 5. Пост. Пр. м. О. Пић.	25 Цвијетна Благос.	☾ 3. Чет. дне 27. у 9 сата 40 часа изјутра.
Понеђ.	14 Венедикт	26 Кастул муч.	
Уторак	15 Агапије муч.	27 Иван пустињак	
Сријед	16 Савин и Папије	28 Сикст Ш. папа †	
Четврт	17 Алекса чов. божијл	29 Еустакио опат †	
Петак	18 Кирил пат. Јерус.	30 Иван Климак оп. (В. Пет.)	
Субота	19 Лазарева Субота ☉	31 Амос прор. †	
Еванђеље: Јована гл. 12. сж. 1.			
Неђ.	20 Цвијети	1 Травња, Ускрс	Раја. "Харач" "харач" одкуд раји харач? Одкуд харач који руха нема? Одкуд злато који круха нема? — Ис. Мазсуранић.
Понеђ	21 Јаков епископ	2 Ш. Светковима	
Уторак	22 Василије презв.	3 Агапа и Кионија	
Сријед	23 Никон пр. муч.	4 Исидор бис.	
Четврт	24 Закарије преп.	5 Вицко Ферари	
Пет.	25 Благовије. (В. Петак.)	6 Сикст I. папа	
Суаота	26 Саб. арх. Гаврила	7 Егесин.	
Еванђеље: Јована гл. 1. сж. 1.			
Неђ.	27 Пасха (Ускрс) ☾	8 1. Бијела	
Пон.	28 Свијетли Пон.	9 Марија Клеопова	
Уто.	29 Свијетли Утор	10 Језекија прор.	
Сријед	30 Јован љеств.	11 Лав папа	
Четврт	31 Ипатије епис.	12 Јулио папа	

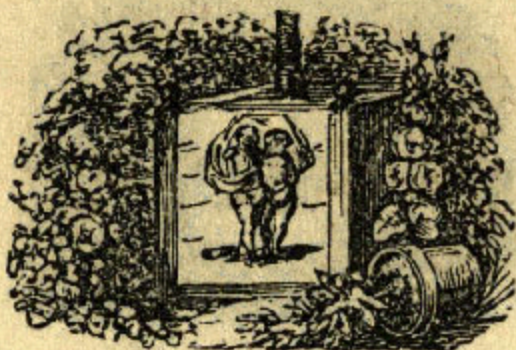
АПРИЛ.Сунце изходи
у 5 сата 6 часа.**ТРАВАНЬ.**Сунце заходи
у 6 сата 37 часа.

Има 30 дана.

Дни	По старому	По новому	Примјетбе
Петак	1 Марија еџипетска	13 Ерменеџида краљ	☉ Миџена, дне 3. у 8 сата и 1 час изјутра.
Субот.	2 Тит чудотвор.	14 Тибури	
Еванђеље: Јована гл. 20. ех. 19.			
Неџ.	3 2. Томин Пр. Ник ☉	15 2. по Ус. Евтики	☾ П. Чет. дне 9. у 11 сата и 29 часа у вечер.
Понеџ.	4 Јосиф пјеснопједац.	16 Калнет муч.	
Уторак	5 Теодил муч.	17 Аницет папа	☉ Уштан, дне 17. у 10 сата 21 час у вечер.
Сријед	6 Евтихије еп.	18 Аполонио бис.	
Четврт	7 Георгије еп.	19 Крешенцијо	☾ 3. Четв. дне 25. у 10 сата и 40 часа у вечер.
Петак	8 Продион муч.	20 Теотим бис.	
Субот.	9 Евтихије муч. ☾	21 Анселмо наоб.	
Еванђеље: Марка гл. 15. ех. 43.			
Неџ.	10 3. Мирон. Терент. и др.	22 3. Кај в. р.	☉ 3. Четв. дне 25. у 10 сата и 40 часа у вечер.
Понеџ.	11 Антипа еписк.	23 <i>Јурјево</i>	
Уторак	12 Василије еп. парис.	24 Фидел	☉ 3. Четв. дне 25. у 10 сата и 40 часа у вечер.
Сријед	13 Артемије св. муч.	25 <i>Марко св. (Мољење)</i>	
Четврт	14 Мартин папа	26 Клето и Марц.	☉ 3. Четв. дне 25. у 10 сата и 40 часа у вечер.
Петак	15 Аристрах, Пуд и Троф.	27 Перегрин	
Субот	16 Ирин Агап. и Хион.	28 Витал војник	
Еванђеље: Јована гл. 5. ех. 1.			
Неџ.	17 4. Раслаб. Сим. п. ☉	29 4. Петар муч.	☉ Крст. Погледајмо ко се како крсти С лјева и десну ил' с десна на лјево, Цело крвцу гледајмо братинску. — Сава Текелија.
Понеџ.	18 Јован уч.	30 Ката Спец.	
Уторак	19 Јован преп.	1 Свиџ. Филии и Јаков	☉ Крст. Погледајмо ко се како крсти С лјева и десну ил' с десна на лјево, Цело крвцу гледајмо братинску. — Сава Текелија.
Сријед	20 Теодор Трихин	2 Атанасије бис.	
Четврт	21 Јануар еп.	3 Назашће св. Кри.	☉ Крст. Погледајмо ко се како крсти С лјева и десну ил' с десна на лјево, Цело крвцу гледајмо братинску. — Сава Текелија.
Петак	22 Теодор сиктеот.	4 Моника удов.	
Суб.	23 Ђурђев-дан	5 Пио V. папа	
Еванђеље: Јована гл. 4. ех. 1.			
Неџ.	24 5. Сава стратилат	6 5. Иван латерански	☉ Крст. Погледајмо ко се како крсти С лјева и десну ил' с десна на лјево, Цело крвцу гледајмо братинску. — Сава Текелија.
Понеџ	25 Марко еванђ.	7 Дујам бис. спељ. <i>Прош.</i>	
Уторак	26 Василије еп. ама с.	8 Прик. св. Миховила <i>Прош.</i>	☉ Крст. Погледајмо ко се како крсти С лјева и десну ил' с десна на лјево, Цело крвцу гледајмо братинску. — Сава Текелија.
Сријед	27 Симеон срод. Господњи	9 Гргур Назиански <i>Прош.</i>	
Четвр	28 Јасон и Сосипатар	10 Спасово	☉ Крст. Погледајмо ко се како крсти С лјева и десну ил' с десна на лјево, Цело крвцу гледајмо братинску. — Сава Текелија.
Пет.	29 Васклије острожки	11 Мамерато надб.	
Субот	30 Јаков зеведеов.	12 Переј, Ахијеј и Панк.	

МАЈ.

Сунце изходи
у 4 сата 13 часа.

СВИБАЉ.

Сунце заходи
у 7 сата 20 часа.

Има 31 дан.

Дни	По старому	По новому	Примјетбе
Еванђеље: Јована гл. 9 сх. 1.			
Неђе	1 6. Слјен Јеремија пр.	13 Сербацио бис.	☉ Мијена, дне 2. у 3 сата 56 часа по подне.
Понеђ.	2 Антони	14 Бонифацио	
Уторак	3 Тимотеј и Мавра	15 Торкват и Антонин	☽ П. Четв. дне 9. у 10 сата и 56 ч. изјутра.
Сријед	4 Пелагија муч.	16 Иван непопук	
Чет	5 Спасов-дан	17 Пашквал Баилон	
Петак	6 Јов млогос.	18 Венанцио муч.	
Субота	7 Акакије муч.	19 Петар Целестин †	
Еванђеље: Јована гл. 17. сх. 1.			
Неђе	8 7. Отц Јован ев. и Ар.	20 Духови	☽ Уштап, дне 17. у 2 сати и 16 ч. по подне
Понеђ.	9 Исајија прор.	21 П. Благод.	
Уторак	10 Симеон зилот ап.	22 Рита удовица	
Сријед	11 Мокије св. муч.	23 Десидерио бис. †	
Четврт	12 Епифан еп.	24 Серволо	
Петак	13 Глигорија муч.	25 Гргур VII. папа †	☾ 3. Чет. дне 25. у 8 сати и 11 ч. изјутра.
Субот.	14 Исидор муч.	26 Филип Нери †	
Еванђеље Јована гл. 7 сх. 37.			
Неђе	15 Сох. С. Ду (Тр.-дан)	27 1. Пр. Тројст.	☉ Мијена дне 31. у сата 11, 5 ч. обноћ.
Поне	16 Ттојч. Поне.	28 Герман биск.	
Уторак	17 Андроник апост.	29 Максимиан бис.	
Сријед	18 Теодот муч.	30 Фердинандо краљ	
Четврт	19 Патрикије св. муч.	31 Тијелово	
Петак	20 Талалеј муч.	1 Липња Геуденцији	
Суб.	21 Костант. и Елен.	2 Јаков Сал.	
Еванђеље: Матеа гл. 10. сх. 32.			
Неђе	22 1. С. Свет.	3 Клотида	Издајини. Кад си човјек бојјег лица, Што по земљи вучеш очи? Гђе ти 'е образ кукавице? Срам те буди издајини! — П. Прерадовик.
Понеђ.	23 Михаил епис.	4 Фране карач.	
Уторак	24 Симеон столп.	5 Бонифацио	
Сријед	25 III. обрет. гл. Јов. к. ☾	6 Норберто надб.	
Четврт	26 Карп апос.	7 Богумил пус.	
Петак	27 Терапонт св. муч.	8 Пресвето Ис. срце	
Субота	28 Никит еп.	9 Прим и Фелич	
Еванђеље: Матеа гл. 4. сх. 18.			
Поне	29 Теодосије пр. муч.	10 Маргарита кр.	
Понеђ.	30 Исакије далм.	11 Брнаба ап.	
Уторн	31 Ермије апосол	12 Иван од св. Факонда	

ЈУНИИ.

Сунце изходи
у 3 сата 49 часа.

ЛИПАЊ.

Сунце заходи
у 7 сата 50 часа.

Има 30 дана.

Дни	По старому	По новому	Примјетбе
Сријед	1 Јустин филос.	13 Антун падов.	☉ П. Чет. дне 8. у 0 сат и 43 часа по поноћи
Четврт	2 Нићифор патриар	14 Базилио вел. бис.	
Петак	3 Лукилиан муч.	15 Вид, Мол. и Креш. муч.	
Субот.	4 Митрофан пат.	16 Аурелиан бис.	
Еванђеље: Матеа гл. 6. сх. 22.			
Неђ.	5 3 Доротеј св. м.	17 4 Рајнери Пижани	☉ Уштап, дне 16. у 4 сата 33 час изјутра.
Понеђ.	6 Висарион чуд.	18 Марина њев.	
Уторак	7 Теодот муч.	19 Јулијана Фалкониери	☾ 3. Чет. дне 23. у 3 с и 2 часа по подне.
Сријед	8 Теодор стр. ☉	20 Силверио папа муч.	
Четврт	9 Кирил пат. Алекс.	21 Људевит Гонзага	☉ Мијена, дне 30. у 6 сата и 33 ч. изјутра.
Петак	10 Тимотеј еп.	22 Павлин бис.	
Субот	11 Вартоломеј и Варин	23 Аргипина њев.	
Еванђеље: Матеа гл. 8. 3.			
Неђ.	12 4 Онуфрије вел.	24 5. Ивања	☉ Мијена, дне 30. у 6 сата и 33 ч. изјутра.
Понеђ.	13 Мучен. Акилина	25 Вилим	
Уторак	14 Јелисеј пророк	26 Иван и Павао браћа	☉ Мијена, дне 30. у 6 сата и 33 ч. изјутра.
Сријед	15 Србски цар Лазар	27 Виргилији бис.	
Четврт	16 Тикон чудот. ☉	28 Лав II. папа +	
Петак	17 Мануил и Савел.	29 Петрова	
Субот.	18 Леонтије муч.	30 Успомена св. Павла	
Еванђеље: Матеа гл. 8. 28.			
Неђ.	19 3 Јуда брат Господњи	1 6. Српња Огон бис.	☉ Мијена, дне 30. у 6 сата и 33 ч. изјутра.
Понеђ.	20 Методије еп.	2 Похођење Б. Д. М.	
Уторак	21 Јулијан муч.	3 Иринеј муч.	☉ Мијена, дне 30. у 6 сата и 33 ч. изјутра.
Сријед	22 Евсевије еп. и св. муч.	4 Агеј и Осија	
Четвр	23 Агрипина муч. ☾	5 Филимон	
Неђ.	24 Ивањ-дан	6 Исајија пророк	☉ Мијена, дне 30. у 6 сата и 33 ч. изјутра.
Субота	25 Февронија муч.	7 Бенедикт папа	
Еванђеље: Матеа сх. 9, сх. 1			
Неђ.	26 6 Препод. Давид	8 Јелисава краљица	☉ Мијена, дне 30. у 6 сата и 33 ч. изјутра.
Понеђ.	27 Самсон стр.	9 Вероника њов.	
Уторак	28 Кир и Јован безс.	10 Феличита рим.	☉ Мијена, дне 30. у 6 сата и 33 ч. изјутра.
Сријед	29 Петров-дан	11 Пио I. папа	
Четврт	30 Сабор 12 апостола ☉	12 Иван Гвалберт	

Најродољубније.
Одреди се предсуда проклетих,
Што но браћу дробе и размећу,
Па наздрави чашом и десницом
Вјери тврдој, братској слоги светој.—
М. Павлиновић.

ЈУЛИИ.

Сунце изходи
у 4 сата 3 часа.

СРПАНЬ.

Сунце заходи
у 7 сата 46 часа.

Има 31 дан.

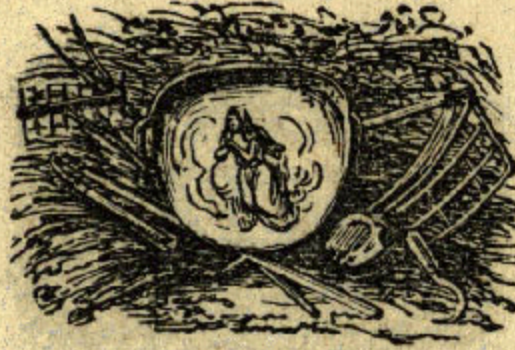
Дни	По старому	По новому	Примјетбе
Петак	1 Кузман и Дамњан	13 Анаклето папа	☾ П. Чет. дне 7. у 4 сат. 41 и час. по подне.
Субот.	2 Полож. ризе Богород.	14 Бошавентура бис.	
Еванђеље: Матеа гл. 9. сж. 27.			
Неђ	3 Јакинџ муч.	15 Прес. Одкуп. и Енрик	☺ Уштап, дне 15. у 5 сат. и 11 час. по подне.
Понеђ	4 Андреј критски	16 Б. Д. од Кармина	
Уторак	5 Атанасије атон.	17 Алекаја	☾ 3. Чет. дне 22. у 8 сат. 14 час. у вечер.
Сријед	6 Сисоа вел.	18 Камило бис.	
Четвр	7 Тома и Акакије ☾	19 Вицко од Пауле	☺ Мијена, дне 29. у 3 сата, 34 час. по подне.
Петак	8 Проконије великом.	20 Илин-дан	
Субота	9 Панкртије св. муч.	21 Маргарита љев.	
Еванђеље: Матеа гл. 14. сж. 14.			
Неђ.	10 8. 45 муч. у Никопољу	22 Марија Магдал.	☾ 3. Чет. дне 22. у 8 сат. 14 час. у вечер.
Понеђ	11 Ефимија муч.	23 Аполинара муч.	
Уторак	12 Прокло и Иларије	24 Кристина љев.	☺ Мијена, дне 29. у 3 сата, 34 час. по подне.
Сријед	13 Сабор Арх. Гаврила	25 Јаков апос.	
Четвр	14 Аквила апост.	26 Ана матер Б. Д. М.	☺ Мијена, дне 29. у 3 сата, 34 час. по подне.
Петак	15 Кирик и Јулига ☺	27 Христифор и Панталејмон	
Субот	16 Антиноген св. муч.	28 Назарио и дружина	
Еванђеље: Матеа гл. 14. сж. 22.			
Неђ.	17 9. Отци 6. Сабора	29 10. Марта љев.	☾ 3. Чет. дне 22. у 8 сат. 14 час. у вечер.
Понеђ	18 Јакинџ и Емилиан	30 Јулига муч.	
Уторак	19 Преп. Макрина	31 Игњацио Лојола	☺ Мијена, дне 29. у 3 сата, 34 час. по подне.
Сри.	20 Илин-дан	1 Коловоза Петар у вер.	
Четвр	21 Преп. Симаон	2 Алфонсо, и Асис. Прош.	☺ Мијена, дне 29. у 3 сата, 34 час. по подне.
Петак	22 Марија Магдалига ☾	3 Августин Казоти	
Субот	23 Трофим и Теоф.	4 Динко и Раинерио	
Еванђеље: Матеа гл. 17. сж. 14.			
Неђ.	24 10. Христина муч.	5 11. Госпа од снијега	☾ 3. Чет. дне 22. у 8 сат. 14 час. у вечер.
Понеђ	25 Успеније св. Ане	7 Преображење Госп.	
Уторак	26 Ермолај муч.	7 Гајетан	☺ Мијена, дне 29. у 3 сата, 34 час. по подне.
Сријед	27 Панталејмон муч.	8 Киријак муч.	
Четвр	28 Прокор и Никанор	9 Роман и Филомена	☺ Мијена, дне 29. у 3 сата, 34 час. по подне.
Петак	29 Каливик муч. ☺	10 Лоренц муч.	
Субота	30 Анђелига дес. Србска	11 Сузана љев.	
Еванђеље: Матеа гл. 18. сж. 23.			
Неђ.	31 11. Евдоким	12 12. Клара љев.	

МОЛИТВА.

Боже сложи Срба и Хрвата,
Бугарина и Словенца брата! —
Ј. Сундешић.

АВГУСТ.

Сунце изходи
у 4 сата 43 час.

КОЛОВОЗ.

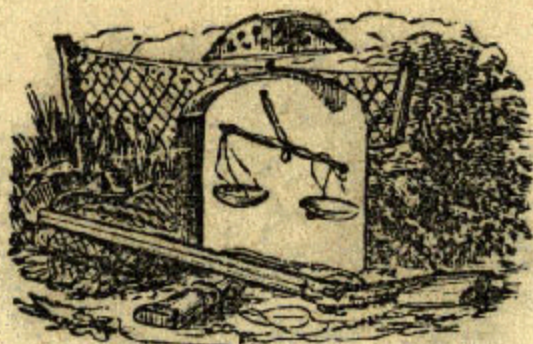
Сунце заходи
у 7 сата 5 часа.

Има 31 дан.

Дни	По старому	По новому	Примјетбе	
Понеђ	1 Пре. част. †. <i>Пост</i>	13 Иполит и Кас.	☉ П. Чет. дне 6. у 10 сата и 14 час. изјутра.	
Уторн.	2 Преп. моћи св. Стефана	14 Еужебио папа †		
Сријед	3 Исак и Фавст	15 Велика Госпојина		
Четвр.	4 7 отрока Ефески	16 Рок		
Петак	5 Евгеније муч.	17 Либерат муч.		
Суб.	6 Преображење ☾	18 Јелена царица		
Еванђеље: Матеа гл. 19. сх. 16.				
Неђ.	7 12. Дометије пр. муч.	19 13. Јулио муч.	☉ Уштап, дне 14. у 4 сата 32 часа изјутра.	
Понеђ	8 Емилиан еп.	20 Бернардо поп		
Уторак	9 Матија апос.	21 Ивка и Анаст. сол.	☾ 3. Чет. дне 21. у 1 сат. и 7 часа по поноћи.	
Сријед	10 Лаврентије архид.	22 Тимотеј		
Четврт	11 Евпло муч.	23 Марцела љев.		
Петак	12 Фотије и аникит	24 Бартоломео ап.		
Субот	13 Максим испов.	25 Лудвик IX. краљ		
Еванђеље: Матеа гл. 21. сх. 33				
Неђ.	14 13. Михеј прор. ☉	26 14. Анселм бис. Нински	☉ Мијена, дне 28. у 3 сата 13. часа изјутра.	
Пон.	15 Успеније Бог.	27 Јосип Каланц.		
Уторак	16 Убрус Христов	28 Аугустин бис.		
Сријед	17 Мирон муч.	29 Усјековање Иван.		
Четврт	18 Флор и Лавро	30 Ружа из Лиме		
Петак	19 Андреј страт.	31 Раимондо и Изабела		
Субота	20 Самујил прор.	1 Рујна Еђидио поп		
Еванђеље: Матеа гл. 22. сх. 1.				
Неђ.	21 14. Тадеј апос. ☾	2 15. Стјепан краљ Угарск		Своја снага. Јошт сам мало по свјету мотрио, Ал' толико већ сам научио, Да чувати своју ваља снагу, И за никог другог нештедит је. — Јос. Суботик.
Понеђ	22 Агатоник муч.	3 Лудмила		
Уторак	23 Луп муч.	4 Мојсија пророк		
Сријед	24 Евтих св. муч.	5 Лозро Јустиниани		
Четврт	25 Тит апос.	6 Закарија пророк		
Петак	26 Андријан и Паталија	7 Ређина љев.		
Субота	27 Преп. Пимен	8 Мала Госпа		
Еванђеље: Матеа гл. 22. сх. 34.				
Неђ.	28 15. Мојсеј мурин ☉	9 16. <i>Име Б. Д. Марије</i>		
Уто.	29 Усјековање <i>Пост.</i>	10 Никола Толентински		
Уторак	30 Алекса. Јован и Павао	11 Горгоњо муч.		
Сријед	31 <i>Част. појас Богородичин</i>	12 Силвин бис.		

СЕНТЕМБАР

Сунце изхо ди.
у 5 сата 25 час.

РУЈАН.

Сунце заходи
у 6 сата 6 часа.

Има 30 дана.

Дни	По старому	По новому	Примјетбе
Четврт	1 Симеон столпник	13 Седам спаваоца	☾ П. Чет. дне 5. у 4 сата 26 часа изјутра.
Петак	2 Мамаи и Јован	14 Крстов-дан	
Субот	3 Антим епис.	15 Метилина муч.	
Еванђеље Матеа гл. 25. сж. 14.			
Неђ.	4 16. Вавила св. муч	16 17. 7 жал. Б. Д. Марије	☾ Уштап, дне 12. у 3 сата и 4 часа по подне.
Понеђ	5 Закарија и Јелисав. ☾	17 Ране св. Фране	
Уторак	6 Евдокија муч.	18 Јосип Коперт	☾ 3. Чет. дне 19. у 7 сата и 7 часа изјутра.
Сријед	7 Созонт муч.	19 Ђенар муч. †	
Чет.	8 Госпођин-дан	20 Кандида ђев.	☾ Мијена, дне 26. у 5 сата 56 часа у вечер.
Петак	9 Аћим и Ана	21 Матеј апостол и ев. †	
Субота	10 Минодора, Митр. и Нинф.	22 Маурицио и друж. †	
Еванђеље: Јована гл. 3. сж. 13.			
Неђ.	11 7. Теодора александрин.	23 8. Лин папа	☾ Наше питање. Шта нас држи? дошло није л' врјеме Да душманске гадне чете - Стреле наше од освете? Да познаду ужас и страхоту? Да добију жао за страмоту? —
Понеђ	12 Автоном св. муч. ☾	24 Госпа од плате	
Уторак	13 Корнилије стотник	25 Герардо Сагрето бис.	Медо Пучић.
Сри.	14 Крстов-дан Пост.	26 Нил опат.	
Четврт	15 Никита	27 Кузман и Дамњан	
Петак	16 Ефимија вел. муч.	28 Вјенцеслав краљ	
Субота	17 Софија с ђецом	29 Миховил архан.	
Еванђеље: Мариа гл. 7. сж. 34.			
Неђ.	18 8. Евмемије епис.	30 19. Јеролим зав. Д.	☾ Наше питање. Шта нас држи? дошло није л' врјеме Да душманске гадне чете - Стреле наше од освете? Да познаду ужас и страхоту? Да добију жао за страмоту? —
Понеђ.	19 Трофим и Сават. ☾	1 Днетоп. Ремиђио б.	
Уторак	20 Евстатије вел. муч.	2 Анђели хранитељи	Медо Пучић.
Сријед	21 Кодрат апос.	3 Кандидо муч.	
Четврт	22 Фока и пр. Јона	4 Фрањо Асиски	
Петак	23 Зач. св. Јована крстит.	5 Плачидо муч.	
Субота	24 Симеон краљ Срвски	6 Брунои	
Еванђеље: Луке гл. 6. сж. 31.			
Неђ.	25 19. Препод. Евфрос ина	7 20. Рожарица	
РОЂЕН-ДАН СВИЈЕТ. ГОС. Ц. Г. и Б.			
Понеђ	26 Прест. св. Јована ☾	8 Шимун праведни	
Уторак	27 Калистрат муч.	9 Дионис аропаг.	
Сријед	28 Преп. Харитон	10 Фрањо Борђија	
Четврт	29 Преп. Киријак	11 Герман бис.	
Петак	30 Глигорије вил. Ар.	12 Салвинио бис.	

ОКТОБАР.

Сунце изходи
у 6 сата 7 часа.

ЛИСТОПАД

Сунце заходи
у 5 сата 4 часа.

Има 31 дан.

Дни	По старому	По новому	Примјетбе
Субота	1 <i>Покров Богородичин</i>	13 Едовардо III. краљ	☾ П. Чет. дне 4. у 10 сата и 22 часа обноћ ☾ Уштап, дне 12. у 1 сат и 11 часе по поноћи. ☾ 3. Чет., дне 18. у 3 сата 44 часа по подне. ☾ Мијена, дне 26. у 11 сата 23 часа изјутра.
Еванђеље: Луке гл. 7. сх. 11.			
Неђ.	2 20. Киријан и Јустини	14 21. Калист папа	
Понеђ	3 Дионисије аре.	15 Терезија	
Уторак	4 Стефан Шиљановић ☾	16 Гало опат	
Сријед	5 Харитина муч.	17 Едвиђа краљица	
Четврт	6 Тома апостол	18 Лука ев.	
Петак	7 Срђ и Вах муч.	19 Петар Алкатарски	
Субота	8 Преп. Пелагија	20 Иван Каницо	
Еванђеље: Луке гл. 8. сх. 3.			
Неђ.	9 21. Стефан Дес. Србски	21 22. Уршула и друж.	
Понеђ	10 Евлампие муч.	22 Марија Салом.	
Уторак	11 Филип апостол	23 Иван Капистран	
Сријед	12 Пров и Тарха муч. ☾	24 Рафаел арх.	
Четврт	13 Карп и Папил	25 Крисп. и Криспијан	
Петак	14 Преподобна Параскева	26 Дмитар муч.	
Субота	15 Евтимије и Лукијан	27 Флоренцио	
Еванђеље: Луке гл. 16. сх. 19.			
Неђ.	16 22. Лонгин стотник	28 23. Шимун и Јуда ап.	
Понеђ	17 Осија пророк	29 Нарчиз бис.	
Уто.	18 Петар Цет. Лука е. ☾	30 Марчел	
Сријед	19 Јојил пророк	31 Волфанг †	
Четврт	20 Артемије вел. муч.	1 Студен. Сви Свети	
Петак	21 Пр. Иларион	2 Дан мртвих	
Субота	22 Аверкије еп.	3 Малакија бис.	
Еванђеље: Луке гл. 8. сх. 26.			
Неђ.	23 23. Јаков брат божији	4 24. Карло Боромео	
Понеђ	24 Арета муч.	5 Закарија прор.	
Уторак	25 Маркијан и Мартир	6 Леонардо	
Сри.	26 Митров-дан ☾	7 Прозочим бис.	
Четврт	27 Нестор муч.	8 4 света окруњеника	
Петак	28 <i>Арсеније Срб. на Жребан.</i>	9 Теодор војник	
Субота	29 Анастасија муч.	10 Трифон и друж.	
Еванђеље: Луке гл. 8. сх. 40.			
Неђ.	30 24. Милутин краљ Србс.	11 25. Мартин бис.	
Понеђ	31 Стахије и Ампл	12 Мартин папа	

Прави понос.

Браћо моја, Косова ми поља!

Понеси се, и моја је дика,

Да сам листак ове горе славе. —

Ог. Угљешеновић.

НОВЕМБАР

Сунце изходи
у 6 сата 54 часа.

СТУДЕН

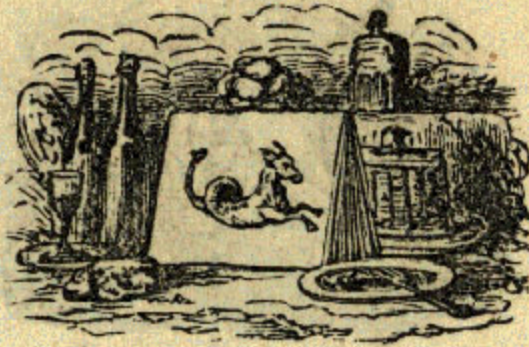
Сунце саходи
у 4 сата 13 часа.

Има 30 дана.

Дни	По старому	По новому	Примјетбе	
Уторак	1 Кузман и Дамњан безср.	13 Станислав Коска	☾ П. Чет. дне 3. у 3. сата 15 часа по подне.	
Сријед	2 Акиндиј и Пигас	14 Иван Уршини		
Четврт	3 Акепс. (Ћурђевица) ☾	15 Леополд надвојвода		
Петак	4 Јоаникије вел.	16 Отомар опат		
Субота	5 Галактион и Елистим	17 Гргур чудот.		
Еванђеље: Луки гл. 10. ех. 25.				
Неђ	6 25. Пава патр. царигр.	18 26 П. ц. ап. Петра и П.	☼ Уштап, дне 10. у 11 сата 23 часа пред подне.	
Понеђ	7 33 муч. у Мелитини	19 Јелисавета кр.		
Уто	8 Арханђелов-дан	20 Феликс Валески		
Сријед	9 Онисифор и Порфир.	21 Госпа од здравља		
Четврт	10 Ераст, Олимп и пр. ☼	22 Чечилија њев.		
Петак	11 Стефан Дечански краљ Ср.	23 Климент I. папа		
Субота	12 Јован милостиви	24 Кршеван задарски		
Еванђеље: Луки гл. 12. ех. 16.				
Неђ	13 26 Јован злат.	25 27. Ката њев.	☼ Мијена, дне 25. у 6 сата 23 часа изјутра.	
Понеђ	14 Филип ап.	26 Петар алексан.		
Уторак	15 Гурије (<i>Пост Божићу</i>)	27 Јаков посјет.		
Сријед	16 Матеј еванђ.	28 Флоренцијан опат		
Четврт	17 Глигорије епис. ☾	29 Сатурнин муч.		
Петак	18 Платон и Роман	30 Андрија апотс.		
Субота	19 Авдија пророк	1 Проеин. Диодор муч		
Еванђеље: Луки гл. 13. ех. 10.				
Неђ.	20 27. Глигорије Декаполит	2 1. Прии Бибијана њев.		☼ Бојни глас. Напрјед, напрјед весело Камогод се бије! Црна прна земљица Црну крвцу пије! — А. Казали.
Пон.	21 Ваведеније	3 Фрањо Жарев		
Уторак	22 Филимон апост.	4 Барбара њев. и муч.		
Сријед	23 Амфилохије епис.	5 Сава опат +		
Четврт	24 Екатерина вел. муч.	6 Никола Барски		
Петак	25 Климент пана р. ☼	7 Амброз бис. +		
Судота	26 Преп Алипије	8 Зачеће В. Д. М.		
Еванђеље: Луки гл. 14. ех. 16.				
Неђ	27 28. Јакев персијански	9 2- Црп. Прокло бис.	☼	
Понеђ	28 Стефан нови	10 Госпа од Лорета		
Уторак	29 Парамон муч.	11 Дамас папа		
Сријед	30 Андрија првозвани	12 Александро муч. +		

ДЕКЕМБАР

Сунце изходи
у 7 сата 31 час.

ПРОСИНАЦ

Сунце заходи
у 3 сата 55 часа.

Има 31 дан.

Дни	По старому	По новому	Примјетбе
Четврт	1 Наум пророк.	13 Луција ђев.	
Петак	2 Урош цар србски	14 Спиридон бис. †	☾ П. Чет. дне 3. у 5. сата и 41 час изјутра.
Субота	3 Софоније пророк ☾	15 Евсевије бис.	
Еванђеље: Луки гл. 17. сх. 21.			
Неђе	4 Варвара вел. муч.	16 3. Приш. Аделајда ц.	
Понеђ	5 Свештени Сава	17 Лазар ускрсну	☾ Уштап, дне 9. у 9 саса 32 часа у вечер.
Уто	6 Никољ-дан	18 Чекање порога Б. Д. М	
ИМЕН-ДАН СВИЈЕТ ГОС. Ц. Г. и БР. Д.			
Сријед	7 Амвросије еп. Мед.	19 Фауста †	
Четврт	8 Преп. Патапије	20 Урбан V. папа	☾ 3. Чет., дне 16. у 8 сата и 22 часа у вечер.
Петак	9 Зач. Богорониchino ☾	21 Тома апостол. †	
Субота	10 Јован Десп. србск.	22 Флавио муч. †	
Еванђеље: Луки гл. 14. сх. 19.			
Неђе	11 Праотци Давид ст.	23 4. Приш. Зоило поп	☾ Мијена, дне 23. у 11 сата и 50 часа обноћ.
Понеђ	12 Спиридо	24 Адам и Ева (Бадњи-дан)	
Уторак	13 Луција ђев.	25 Божик	
Сријед	14 Тирс и дружин.	26 Стјепан пр. м.	
Четврт	15 Елевтер св. муч.	27 Иван еванђелист	
Петак	16 Агеј пророк ☾	28 Младенци	☾ П. Чет. дне 31. у 2 сата, 18 часа по подне.
Субота	17 Данил пророк	29 Тома надбис.	
Еванђеље: Матеа Зачало I.			
Неђе	18 Оти Севастиан м.	30 Давид кр. и пророк	
Понеђ	19 Бонифатије	31 Силвестер папа	
Уторак	20 Игњатије богоносац	1 Сијеч. 1867. М. љето	
Сријед	21 Јулијан муч.	2 Макарије пус.	
Четврт	22 Анастасија вел. м.	3 Ђеновефа краљица	
Петак	23 10 мучен. у Криту ☾	4 Тито ап. Далмат.	
Субота	24 Евгенија (Бадњи-дан)	5 Телесфорт (Водокрише)	
Еванђеље: Матеа гл. 2. сх. I.			
Неђе	25 Рож. Хр. (Божик)	6 Света 3 Краља	
Понеђ	26 Божји-дан	7 Валентин бис.	
Утор	27 Стефан в. муч.	8 Ловро Јустинијани	
Сријед	28 20.000 мученика	9 Марцелина ђев. и муч.	
Четврт	29 Младенци	10 Павао први пустињак	
Петак	30 Анисије муч.	11 Иђинио папа и муч.	
Субота	31 Меланија римљан. ☾	12 Аркадио муч.	

Наздравица.

Пијмо вино, пијмо, пијмо;

Животу је близу крај:

Кубурлије опалимо;

За род жртве чека рај! —

К. Ц. П.

СВИЈЕТЛИ КНЕЖЕВСКИ ДОМ.

НИКОЛА I. Петровић Његош, Кнез и Господар слободне Црне-горе и Брда; рођен 25. септембра 1841; ступио на владу по смрти кнеза Данила на 1. Августа 1860; вјенчао се 10. октобра 1860. са

Миленом Кнегињом, из породице Вукотића; рођеном 22. Априла 1847.

Љубица-Зорка Кнежевна, ћер Њихових Свјетлости, рођена 11. Декембра 1864.

Стрина Кнежева:

Даринка Кнегиња Данилова, из породице Квекића; рођена 19. декемб. 1837.

Олга Кнежевна Данилова, ћер Њезине Свјетлости; рођена 11. марта 1859.

Родитељи Кнежеви:

Велики Војвода Мирко Петровић Његош, отац Његове Свјетлости; рођен 19. августа 1820.

Велика Војводкиња Стана, из породице Мартиновића; мати Њег. Свјетлости; рођена 15. јунија 1824.

Сестра Кнежева:

Госпоја Горда Петровић Његош; рођена 1. апр. 1843; удала се за сердара Саву Пламенца 1862.

Чиновници Кнежеви.

Сундечић Јован, тајник.

Зега Михаил, сердар Каручки и побочник.

Врбица Машо, побочник.

Радонић Станко, побочник.

Пламенац Саво, сердар.

Перо Пејовић, црногорски заступник у Скадру.

Рамадановић Илија, управитељ заложнице црногорске.

Вукотић Јован, капетан перјанички.

Поглаварство Духовно.

Митрополит преосвештени: *Иларион* Рогановић.

Архимандрит Цетињски: Нићифор Дучић.

Протопрезвитер Његушки: Радонић Михајил.
 „ Бјелопавлићи: Бошковић Ђурађ.
 „ Васојевићи: Рајевић Гавро.

Поглаварство Грађанско.

1. Сенат Црногорски:

Пресједник: Велики војвода *Мирко* Петровић Његош.
 Подпресједник: *Никола* (Крцо) Петровић Његош.

2. Сенатори:

Бошковић Ристо, војвода бјелопавлићи.
 Вујовић Петар Филипов, војвода љуботински.
 Вукотић Петар, војвода чевски и шеф од гарде.
 Даковић Анто, војвода граховски.
 Кривоканић Милош, војвода цуцки.
 Мартиновић Марко, војвода цетињски.
 Матановић Ђуро, војвода ћеклићи.
 Николић Живко, сердар жупски.
 Петровић Мило Новаков, велики барјактар Његушки.
 Шилетић Јоле, сердар пиперски.
 Пламенац поп Илија, црнички.
 Радовић Блажо, сердар мартинићи.
 Радонић Иво, војвода његушки.
 Рајевић Миљан, војвода васојевићи
 Јовичевић Саво, сердар цеклински.
 Церовић Ђуро, војвода дробњачки.
 Тајник Сената: Филип Радичевић.

Главари у Племенима.

1. У Катунској Нахији.

Његуши: војвода Иво Радонић; велики барјактар Мило Петровић; сер. Филип Петровић; кап. Лазо Петровић.
 Цетиње: војвода Марко Мартиновић; кап. Лазо Деља.
 Ћеклиће: војвода Ђуро Матановић; сердар и капет. Перо Матановић.

Бјелице: војвода Лука Милић; капетан Вукан Милић.
 Озринпћи: Петар Вукотић војвода и шеф од Гарде;
 сердар и кап. Станко Вукотић.

Цуце: војвода Милош Кривокапић; серд. Зекота Кри-
 вокапић; капетан Никола Банићевић.

Грахово: војвода Анто Даковић; сердар Пајо Кова-
 чевић; кап. Јован Ковачевић.

Рудине: капетан Голуб Перовић.

Загарач: капетан Никола Ђурашковић.

Пљешивци: војвода Милут Перуновић; сер. Костантин
 Миучковић; кап. Никола Мијушковић; командат Пеко Ник-
 чевић.

Жупа: војвода и капетан Јован Бојовић; сердар Живко
 Николић.

Луково: капетан Марко Ђукановић.

2. У Ријечкој Нахији.

Цеклин: сенатор и сердар Саво Јовичевић; капетан
 Малиша Мићунов Рајунатовић; кап. Михаил Ђурашковић.

Љуботин: војвода Петар Вујовић; сердар Шкрно
 Кусовац; кап. Томо Мићков Кусовац.

Грађани: капетан Мило Жутков Кнежевић.

Добрљани: капетан Марко Пејановић.

3. У Црничкој Нахији.

Бољевићи: сер. Раде Пламенац; кап. Павић Перезић.

Глухи-дó: сердар и кап. Јоко Војводић.

Сотонићи: капетан Маркиша Станковић.

Брчеле: капетан Марко Ђоновић.

Подгор: сердар Бутор Вукмановић; кап. Марко Вук-
 мановић.

Сеоца: кап. Раде Поповић.

Дупиљани: војвода и командат црничке нахије, кап.
 Мило Радов Вујовић.

4. У Љешанској Нахији.

Од доње нахије: сердар Иван Вукчевић;

„ горње „ капетан Саво Мирков Радуновић.

5. У Брдској Нахији.

Петрушиновићи: војвода Ристо Бошковић; сер. Мато Бошковић; кап. Радоје Пајовић.

Павковићи: војвода Петар Ђуровић; капетан Драгоје Дамњановић.

Вражегрнци: капетан Бошко Аврамовић.

Мартинићи: сердар Блажо Радовић; капетан Илија Радовић.

Завала: војвода Ристо Пилетић; сердар Јоле Пилетић капетан Перо Пилетић.

Стијена: капетан Рамо Марковић.

Црнци: капетан Милош Савовић; Бајо Бошковић командат над свом нахијом.

6. У Морачкој Нахији.

Ровца: сердар Миро Влаховић; кап. Петар Влаховић.

Морача: војвода Шоле Радовић; сердар и кап. Пуро Меденица.

Ускоци: сердар Беган Требешанин; капет. Сава Батрићевић.

Дробњаци: војвода Ђуро Церовић; сердар Милутин Башовић; кап. Живко Пекић; командат Милисав Мишњић.

7. У Васојевићкој Нахији.

Братоножићи: сердар Вуко Пелевчанин; капетан Вуксан Грујић.

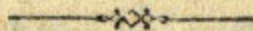
Брскућани: војвода Марко Миљановић; кап. Ђоле Милачић.

Лијева-ријека: војвода Миљан Рајевић; кап. Милун Новаковић.

Коњухи: војвода и кап. Стојан Рајевић.

Краљани: капетан Зарија Протовић.

Забрђе: капетан Зарија Бакић.

Крштење потурчењаках у Васојевићима од 1825. до 1857. године.

Како су се потурчењаци у Васојевићима у току 32 године, то јест, од почетка II. четврти, па до свршетка I. половине XIX. стољећа, драговољно у њедра православне цркве повратили и покрстили, кад се овај заиста дивни и за црквену историју важни догађај, као што је у самоме факту, вјерно потанко опише, онда ће јамачно за све уопће хришћанске читаоце доста занимљив бити; који ће се заједно са светом Црквом и са писцем овога чланка за то од срца радовати, као што се је некад отац изгубљенога сина, кад му се је нашао и к њему повратио, радовао; — *И изгубљо бѣ, и обрѣтесе. И начаша веселитися.*, (Лук. глав. XV. сх. 24.).

Овај је чудесни догађај за црквену историју у свакоме погледу важан, и заслужује у пуној мјери хришћанску пажњу; зато ћу га мало напријед, као што је у самој ствари, описати и пред читајући свијет изнијети.

Једа би Бог дао, да би се и остали потурчењаци у Босни, Херцеговини, Старој-Србији и Арбанији на ове у Васојевићима угледали, и у своју стару вјеру и цркву повратили, и једно стадо постали. Онда би се зацијело на најлакши начин могли отрести азијског дивљег господарства и тешкога јарма; постали би у својему своји; и били би сви уједно: јаки, напредни, срећни, славни и самостални!

Вријеме је већ, да се и у предреченијем областима: аге, бегови и спахије (српска феудална аристократија) једанпут разумно освијесте и познаду: шта су некад били; шта ли су сад, и, шта с повратком у православље могу опет бити!

Поред тога нека знаду, и нека се још тврдо увјере, да никако неможе мимоићи, а да се, кад, тад неispуне оне Спаситељеве ријечи: *“И будетъ едино стадо, и единъ пастирь,”* (Јов. гл. X. сх. 16.); јер их је исти Спаситељ на другоме мјесту јасно потврдио, кад је рекао, да ће прије неба и земље нестати, но се Његове свете ријечи неispунити; —: *“Небо и земля мимо илетъ, а словеса моя не имутъ прейти,”* (Лук. гл. XXI. сх. 33.).

Ово је свакојему хришћанину и нехришћанину доста знати, па се по томе управљати и владати.

Међутијем мени је неисказано мило, што ми је у дно пануло, да овај преважни догађај опишем, и на видик из тамне прошлости изнесем.

Но да би се сами догађај још боље могао разумјети, и, да би свакојему читаоцу јаснији био, потребито је нај-прије, коју укратко о Васојевићима, као мјесту, ће се је овај догађај случио, у ђеографијском погледу проговорити. Тако дакле:

Васојевићи су од запада и Брдах *) пружени управ у исток до Бихора. Дужина ова од најгорњег Васојевићкога села Ножице па низ Васојевиће до најдоњег села Љешњице код Бихора држи 16 сахатах; а ширина од Горњијех-селах па до села Шекулара има 8 сахатах. Окољени су од запада: Братоножићима и Кучима; од истока Бихором и Сјеницом; од сјевера Колашином и Херцеговином; а од југа Арбанном.

По топографијском положају најприличније је, да Васојевићи Старој-Србији припадају; а по политичком раздјелу, док су под Турцима били, припадали су Арбанји и скадарском везирству. Но године 1863. кад је нови сјенички пашалук учињен, онда су Васојевићи они, који су изван црногорске границе остали, и припали томе новоме сјеничком пашалуку.

Васојевићи се иначе зову: *“Нахија.”*

*) Ова се Брда разумјевају племена; као што се пјева —: *“Црна-гора и сед-меро Брдах.”*

У Нахији овој има врло лијенијех пољах и равницах, које су испресијецане са неизбројенијем изворима и потоцима; а и планине су већином равне и од природе накићене боровима, јелама и буквама тако уредно и дивно, да се човјек од милине неможе довољно нагледати.

Васојевиће раздјељује на двоје висока и гласовита планина Ком, те се тако зову: Горњи и Доњи Васојевићи.

Горњи су Васојевићи од 1858. године са свим у црногорској а Доњи у турској граници остали.

У цијелој нахији, то јест, у Горњијем и Доњијем Васојевићима има око 1,800 кућах све самијех Србаљах и српсијех јунаках.

По најновијему од 1864. год. статистичкоме попису Васојевићах, што су у Црногорској граници, има их мушкијех и женскијех 7,400. душах.

Васојевићи су сви једна и иста породица. Они су се сви од Васа народили; зато се и зову: „Васојевићи.“

Ево шта се из предања у Црној-гори о тој великој породици зна: пошто Турци и у Далмацији нека мјеста освоје, онда неке и то побоље српске породице нешћеше под Турцима да остану, но се које-куд предигну. Тако се и у Црну-гору из Далмације доселе три брата: Оздро, Васо и Хото. Оздро се насели на Чеву у катунској нахији, од којег се народе садашњи Оздринићи, међу којима је прва породица Вукотићи; у којој је рођена садашња кнегиња црногорска Г. Милена, шћер гласовитога војводе Петра С. Вукотића. А Васо оде под планину Ком, те се настањи у селу Ножици; од којег се народе садашњи сви Васојевићи, који се у дугоме времену разиђу по цијелој нахији.

А Хото се насели више Хумскога блата у Арбанији мјесто међу Климентима и Кастратима; од којег се народе садашњи Хоти. Од њих се неки истурче, а неки по настојавању римске пропаганде пређу у римску цркву управ у оно вријеме, кадно и други српски многи племићи вјером преврише, да би тако и под турском владом

своја материјална добра и своје повластице задржали.

“Истурчи се плахи и лакоми., (Гор. Вијенац)

Ове све три велике породице и сад се међу собом познају и рођацима зову.

Као што су Васојевићи од старине једна и иста породица, тако су се они вазда уједно, сложено и лијепо држали, и све бојеве, које су у старо и у новије доба чинили, чинили су их заједно, као једна кућа и једна породица. А особито од године 1852., кад их је безсмртни Кнез Данило подигнуо, и, кад им је заповједио, да Турцима ништа не дају, но да се ш њима побију, обећавши им своју помоћ, једа би се како гођ од Тураках отели.

Ова кнежева ријеч и обећавање распалила је јуначке прси војводе васојевићкога Миљана Вуковића и осталијех Васојевићах тако снажно, да су се одмах с Турцима заратили, и у свијема се бојевима храбро борили и јуначки држали, док су се најпошље са помоћи Кнеза Данила од Тураках и отели.

Но, кад је јевропска комисија године 1858 и 9. границе између Црне-горе и Турске биљежила и метала, онда је Васојевиће та нова граница раздвојила; те су тако једни у црногорској, а други у турској граници остали. А то је њима од свијех муках највиша мука и од свијех штетах највиша штета била, коју никад неће заборавити.

Али се онога времена другчије никако није могло. Надати се је, да и њихова жеља, неће вазда празна жеља остати.

О устанку и бојевима овијех васојевићкијех јунаках са Турцима од 1852. год. па амо у напријед, говорићу на својему мјесту у најновијој повијести. А овђе ћу се опет повратити ка предмету “Крштење потурчењаках у Васојевићима.,”

Кад смо дакле у ђеографијском погледу нешто у кратко о Васојевићима проговорили, сад пак да сами догађај што краће изложимо.

Пошље несрећнога боја косовскога и Васојевиће су,

као и друге српске предјеле, турске дивље орде и тмуше поплавиле и притиснуле!

Премда они нијесу у оно исто вријеме, кад и Србљи око Косова под турски мрски јарам подпали; но су се, као и Херцеговци, дуже времена држали и бранили; док најпошље и они клонуше и под дивљи азијски јарам подпадоше!

Па, као што, ушљед те грдне и црне поплаве и турскога самовољнога господарења над Србљима и српскијем дивнијем предјелима многе српске феудалне аристократичке породице својом вјером превринуше, а турску примише, да би тако одржали своје старе повластице и земље, које су, као властела, и под својијем српскијем владоцима, краљима и царима имали и уживали; тако се и у Васојевићима неке породице потурчише, и својој браћи хришћанима, као и други потурчењаци, јаде задаваше!

Најпошље године 1710 у селу Дули-пољу у Васојевићима у једној српској и хришћанској породици Мијоновића остане једна убога удовица по имену Стоја са три своја нејака синчића; па како је била сирота и убога тако пође и од куће до куће почне просити, да своју нејаку ђечицу храни. У прошњи није ни турске куће пролазила, но је свраћала и од њих помоћ молила, да би своју гладну ђечицу кором хљеба нахранила и утјешила.

Знајући Васојевићки потурчењаци, да су та сиротна ђечица од српске јуначке породице, па да би их у турску вјеру премамили и својему дину задужбину учинили, почну ову сиротну удовицу на најљепши начин преговарати, да се потурчи, обећавајући јој кућу, земљу и све, што јој је потребито, да може добро живовати.

Жена, без науке и без одгојења, проста и малоумна, а поред тога још сирота и убога; превари се, и на турска се обећања склони, те се са своја три синчића потурчи! На турчењу она доби име Фата; а њезини синови по томе имену прозову се: „Фатићи.“

Од њих се кроз 150 година народи и намложи турска велика породица.

По при свему томе, што су они по вјери прави Турци постали, опет су памтили, и отац је сину предавао, да су њихови стари били хришћани. Памтећи то, једанпут суне у главу једноме из те породице по имену Зулу Фатићу мисао та, да се покрсти и у православну цркву поврати.

Што је намислио, то је и учинио. Године 1825. покрсти се. На крштењу добио је име: Петар.

Кад то фанатични и у насиљу и самовољи окорјели потурчењаци зачуше, тад се јако разпалише, и сви на Петра, као на бијелу врану, скочише, да га убију, што се је покрстио.

Но при свој тој њиховој жестини, нијесу му смјели животу ништа учинити; јер би га његова породица Фатићи, и ако се је покрстио, и пак по обичају онога мјеста, свакајако осветила.

Чудно је то, како се васојевићки потурчењаци у освети од свијех другијех у српскијем предјелима разликују. Они сви добро памте, од које су хришћанске породице њихови стари одпали, кад су се потурчили, па, кад би се хришћанске и потурчењачке породице међу собом закрвиле, као што се је то у неко вријеме у овијем предјелима често догађало, онда би и потурчењаци трчали у помоћ оној хришћанској породици, од које имају своје поријекло. На исти су начин и хришћанске породице у таком догађају њима помагале. Иначе у мирно доба мржјели су се Турци и хришћани од једне и исте породице, као највиши непријатељи.

Но било је догађајих и примјерах и такијех, али врло ријетко, да су два рођена брата или рођака, један хришћанин, а други потурчењак у једној и истој кући заједно мирно и лијепо живјели, молећи се Богу сваки по својему закону. Један клања, а други крсти! — Отуд је, ја мислим, у нашем народу и постала она изрека: "отац клања, мати крсти, а ја се теке чудим, што се ради."

Но поврх свега тога нови хришћанин Петар вјеран и постојан у православној вјери, није могао у својој кући и међу Турцима од укура више никако стати ни живљети; него је принуђен био своју кућу оставити, и међу хришћане поћи, да тамо живи. Идући по хришћанскијем селима у истој години његова крштења разболи се. Пошто се разболи, зажели, да се опет својој кући и међу своју турску чељад врати. Жељу своју испуни и кући се врати. Жена и његови синови без икаква укура приме га у кућу. Он је ту неколико времена љуто боловао. Ушљед те његове тешке болести синови су га, као и други Турци више путах нудили и лијепо молили, да би се опет у мухамеданство повратио. Но, што је чудо, он није дао о томе ни проговорити.

У тој тешкој болести једанпут притаји му се живот тако, да је 20 сахатах био, као мртав. Синови му и други сусједи за цијело мишљаху, да је умрљо; па га по обичају онога мјеста ожале, и гроб му ископају, да га саране *). У онај исти мах, кад га шћаху у гробље, да носе, њему се живот поврати тако, да наједанпут прогледа и проговори. Они, као прости људи, незнајући, да се може, у некијем болестима живот притајити не само 20, него и 30, па и више сахатах; сви за тај изванредни догађај јако зачуђени и уплашени, кажу Петру, да је био умрљо, и да су се они окупили, да га у гробље носе и укопају.

Он им на то одговори: „шта рекосте? „умрљо!““ није сам не; но су ми анђели душу горје на небо били понијели, те сам тамо видио рај и пакао; видио сам оно, што никако нити могу нити умијем исказати. Само вам кажем то, да је тамо за хришћане највиша слава и радост. Па, ако желите и ви на небу то имати, онда треба да се покрстите; јер се иначе право царство и слава небеска неможе добити!„

*) У Турској, као не организираној држави, нема одређено ни прописано, колико ће се сахатах мртава не укопан држати.

Турци и без овога каживања зачуђени за његову, како они мишљаху, смрт и живот, приме те његове ријечи, као свете, и тако вруће и усрдно, да се тога истог времена његова сва породица "Фатићи," осим једнога старога по имену Спаха, покрстила и у православној вјери прешла.

А године 1857. и сви остали васојевићки потурчењаци, око 400 душах, покрстили су се и своју стару вјеру примили.

Осим Петра за крштење овијех пошљеднијех потурчењаках има највишу заслугу вриједни војвода Миљан Вуковић; јер не само што је својски настојао, да се покрсте, но им је при крштењу свијема био кум; једино зато, да би им крштење још милије било.

Сад већ нема ни једнога потурчењака у Васојевићима.

Петар је од болести, која је била на њему, оздравио и пошље тога живио још 28 годинах.

Ходио је по селима и народу је са ускићењем приповједао, шта му се је у болести догодило, и, шта је на небу видио.

Народ се је око њега на гомиле купио, и његову приповјетку с највишом пажњом слушао.

Он је до своје смрти у духу праве хришћанске побожности најпримјерније живот свој проводио тако, да се је сваки жив чудио томе његову лијепоме хришћанском владању.

Петар је доживио своју дубоку старост. Умрло је 1853. године. Сарањен је у селу Коњухама у Васојевићима.

Петар је осим својега и осталијех васојевићкијех потурчењаках крштења својим побожнијем (и примјернијем владањем наком своје смрти у народу оне околице оставио најљепши глас и спомен тако, да му свака хришћанска душа може рећи: вјечна му памјат, и Бог му дао рајско насеље!

Цетиње 1865. год.

Илифор Дучић
Архимандрит.

Из Повјести Црногорске Арбанаске.

Бјеше године 1444.—У цичу зиме, кад гора поцрни и планински кланци снијегом зарастоше, велика се слава славила у Лешу Арбанаскоме, граду области млетачке. Лијепи храм Св. Николе разтворио се на велики год. Ту неслуже свештеници, нити се поје Летурђије, него око частнога крста окупљају се јунаци под бојним оружијем. Глуха су доба поћи, и све по цркви глухо; само кадикад плочником мачеви зазвекну и оковане перјанице осмјехну се на свјетлост црквених свјетила. Кад се храм дубоком убојника напунио, њеки уста на подножије великому крсту што се дизаше посред храма; омашна стаса, широких плећа и једре мишице; црне бркове низ рамена оборно, јуначкијем оком разабере витезове, па овако стао да бесједи:

“Здраво да сте, војводе и кнезови! Добра вас срећа од вашег дома до овога братимскога збора довела, а боља вас, ако Бог да, од њега одпратила! Здраво Јурићу Даниле, Скадарски заповједниче, и ти наш газда Лешански, и ви сви осталих градова Млетачке војводе, које свијетли Дужд посла на договоре. Здраво мој зете Стефане Црнојевићу, су два моја мила сестрића, два сина Иваном и Ђорђом ¹⁾! Здраво стари војводи од Војуше, Топија Големи, вијерни субориоче мога бабе Ивана!

“Здраво, свијетли кнеже Јуре Балшићу, и ви два Дукађина Лоринска, и ти Шпање од Дриваста, са синовима Алексом, Урошом, и Мирошом; ти славни Лека Закарија Задрински; ти Топија Биоградски (Петраља); и ти Мушаки,

1) Стефан Црнојевић оженио се је Маријом ћери Ивана Каштриотића, после смрти очеве. Иван Црнојевић поста господаром Црне-Горе, Брда и Зете, и прозвао се: *Иван-бег*, одгле: Иван-беговина.

и ти Лека изпод Балша, и ви сви Балшића витезови Лешански, и ти дична кито Црнојевићевих кнезова, и ви сви остали, добрим дошли!

Ти знадеш, славни старино Топија, а ви сте запамтили јели вам глас дошао, крста витезови, како је Мурат II. (1423.) прешао Вардар, обе наше Дибре пожарио, завичај нам у црно завио, и мога бабу Ивана Каштриота силом уцијенио да му преда сва четири своја сина у таоце. Султан мене млађега супетно, и свој закон ми наметнуо; али моје срце у божијим па у мојим рукама је остало. Он ме је миловао, и мудрост ми језика није закратио ¹⁾. Копљем и мачем, он ме највише зануђао; а ја му их нијесам одбијао, и Турчину су на мејдану више крат кроз леђа провирали. Кад ме Санџаком учини, и кад му Анадолце утукох, он ме од радости Скендер-бегом окрестио, а ја сам радо, на узо-час по турске главе, тај беглук и примио. Цару сам опет у Азији послужио, у Једрени бацио му пред ноге главу чудна заточника, на којег, силан Султан Мурат, није смио ни погледати.

Султану Поочиму у Бруси и папучу сам пољубио; па кад је на ме сама напустио два силновита Персијанца, два заточника свој царевој војсци, и те сам му главе у skut бацио. Султан безпрестанка са мнош је Азију обијао, и свуд сам му барјак освјетлао. Али кад га наума дође да се окрене западу, и да са мнош на крст удара, тад је моје срце проговорило и Мирдитска крв у мени је узаврела. Него Паша турски, са војском турском, куд ћу? камо ли ћу? Свједок ми је Бог, када сам год кроз Угарску јал кроз Грчку продрó, ја сам, турски Паша, кршћанске крви штедио и од покоља силом муком узмицао. Ал' Турчину ни то доста небијаше, него ме са свом војском наћера на Србију, да ударим на деспота Ђурђа. Знао сам да мој дан још није свануо, па то клето Бранковића кољено, Муратове сумње и опадања ненавидних беговах и везира, свр-

1) Скендер-бег је знао арбанаски, словински, грчки, турски, арапски и талијански.

нуше ме на деспота, стјеснух срце, од невоље, поћерах Бранковића из Лазаревине.

Ну, кад сам изнио Србске заставе пред Мурата, очи му се ваљаше, тужне да ме нијесу пожелиле. Скендербегове побједи бјеше Мурату отешћале.

Опет се Бранковић у кнежевину врати; нијесам му био градове разорио, ни тврдих посадах оставио. Тад ме опет Мурат собом заповрну на Угре, и да ми двадест хиљада војске, да му будем на првом ударцу. У очи тога новог Косова, јок, више за ме неби стака ни почитка: крсташ барјак Сибињанин Јанка, сва три моја мртва брата, које мрак изије под Муратовим скутом, Епир у сузам, кршћанство у вапају, пушта отчевина, моја самохрана мајка прогнана по свијету, помрсише посинство Јуре Каштриотића: Вјера, Домовина, Слобода, материно млијеко то ме отрже од Турчина поочима. Ви сте мене звали; Бог ми рече: пођи. Ја дођох су мојих триста других, па ви знате како смо се Кроје и Биограда дочепали. Ја сам пролио крви; јер слобода подјармљена народу, нестиче се без крви. Слобода! сви Кројани завапише: слобода! па из Кроје глас зашао од брда до брда кроз обе Дибре; и тим гласом падоше главе турака зулумчара, тим гласом наша брда частним се крстом прекрстише. У мом вијеку први пут ја сам зимус притака бадњак и бадњачице, и весело нас затекло младо љето. Кому је та слава? Прво Богу, па вама, мој петјаче Амежа, мој војводи Муса, и ви јуначки Дибрани. Ја вам слободу донио нијесам, него сам је нашао код вас. Нетом сам у вашу земљу закорацио, нетом се име Скендербегово огласило, ви сте притекли ка да су вам узкрели мртви ваши родитељи, браћа и поклани пород. Ја вам недадох оружја, јер сте оружани били; градове и крајине ја нијесам освојио, ви ми јих поклонисте. На вашем срцу, на челу, на копљим, на сабљама вашим, по свуд нађох слободу.

Али Мурат, рањено звијере, глади зубе у Једрени, да разбучи ово гњездо слободе које га смо стопро савили;

он се справља да на прољеће огњем и гвожђем опаше цијелу нашу Домовину. Што су наши Дибрани почели, сви епирски војводе и витезови, у складу довршише. Станимо на окуп, пружимо руку јуначким Србима, браћи нашој вјером и невољом; будимо споборници лаву млетачкоме; тврда вјера, сили турској никад неће бити моста преко *Црне Дрине*. Ујме Бога, развијмо крсташе барјаке, да сложни бранимо вјеру и завичај, да спасимо народну слободу.

“Ја вас позовнух, војводе и кнезови, на ови збор да се договоримо, како бранећи се узаједин, ми ће мо најбоље убранити сваку себе. Дајмо уредбу земљи, сјети мо се договоримо се; забацимо све домаће и сусједне задјевце. Частни крст, који је знаме вно-купне наше свете вјере, пека нас не дучи на православне и на всељенске (католике) када сви се боримо за Вјеру христову. Ујме Бога, развијмо крсташе барјаке, да сложни бранимо Вјеру и домовину; ми ћемо предобити, јер је с нама Спас свијета, Спас угњетених народах!,”

Цио Збор узкликну од весеља, и прими Кастриотићеве ријечи. Устаде за њим старац Топија Големи.

“Жив да си нам омладино мога побре Иве Кастриотића! Скипетарска земља одавна тебе вапијала, и сад видимо да нам те сам Господ Бог послао. Турчин нам је тешких ранах задао; али је наша смртна рана то што смо поцијепани до сад били: без слоге и без јединства, увијек ће мо душманину под копита стајати. Једном народу, нек је једна народна глава. Нас ради, и народне слободе ради, ми сви Геге, Мирдити, Токси, Јапи, и Амиди ¹⁾, колико год нас је, тебе Јуре Кастриотићу баном поздрављамо; и тврду ти вјеру задаједемо, да ће мо уза те до циглога, оли изгинути оли побиједити. Ја ћу ти први харач поклонити, што сам до сад Турчину на силу плаћао; ја ћу старац уза те главом војевати. Ти разређуј и направљај за све; буди нам војсци војвода у рату, глава народа у миру.

1) Поглавита арбанаска племена.

Стежи Бане све Епирске љуте ране ; али за живота мога освети од Турчина куле Авлонске, што су невјерници хришћанским главам оградиле. Ти си Бане све наше уздање. Складно, синци, ако Бога знате ! Јер, да знате муке у Турчина ; тко јим с коца утеко, та им скапа на ченгеле. Пази Бане, Војводи у рату, а Главару на миру.»

Народни сабор једногласно завани : Јуре Кастриотићу, да си нам Војвода у рату, глава народа у миру ! Те у биљег вјере, свак дигну три прста десна, а љевом претисну на срце.

Кад тако војводе и кнезови скипетарски познаше својим баном Јурја Кастриотића, поклоне му се млетачки поклисари ; па овако га стао да поздравља војвода Стефан Црнојевић :

“Ђорђе Кастриотићу ; мој мили шура, а сад Бане и Господаре, кршне Арбаније, од Зете до Црне Дрине, и ви сви скипетарски војводе, добра ви срећа ! Ђуро, Скипетарим си Господар, а мени и мојим Србима, док нам је глава на рамену, да си споборник. Што је горње Зете, Црне-Горе, Спужа, Жабљака, Подгорице, Паштровића, Грбља, Хотá и Никаца, ево ти пружа вјеру и десницу, да ће ти бити у помоћи на ристијанскога злотвора. Ти си од невоље мудре књиге у Једрени изучио, а мени су гусле повиједале, па оба знамо Бане, да је било времена кад су бацали међу нас крвави нож. Најпре Грци су ушкали, кад су се Скипи крвили са Дукљанским Словинцима. Али ваш Драчки војвода, није га сам платио, него сви Геге, Мирдити, Токси и Јапи ушуктани су под Грчким скутом. Кад паде сила грчкога царства, наше старе завађаше опет ваши Дукађини и наши Балшићи, отимљући један другоме земље и градове. Балшићи узму Топићу и Кроју, па из све области изћерају Дукађине ; али ред дође на Балшиће. На узá час скипетарске сузе утре нови комшија Турчи ! Турчин утуче млађега Балшу код Берата (1383.) ; па град за градом пропаде у турске руке, да једва Млетачка могаше умакнути Будву и Скадар (1421).

Ми ћемо Срби заборавити Мусу Кесеџију ¹⁾; а ви Скипетари неплаћите на србско царевање ²⁾. Црна Гора нема на кога да се наслони до потребе. На глави ми је Стефан Косарић. Он се посоколио од кад га је Њемац захерцежио ³⁾. Што би имао сусједима хитити на договоре да се спремамо Турчину на јуначке дочеке, а он ти га силом насрће и отимље туђе земље, опустиле му! Знате војвојде, како је херцег Стефан, душа му проклета, ратовао на мене, и мога ми Ивана заробио; отео је Павловићу Требиње и Попово; Дубровчаним је закинуо Конавље и неретвански Озињ. Тко у њега да држи вјере? Самовоља и жеља за господовањем брата мимо брата, злосретна босанска господа, упропастит ће још и оно мало земаљске слободе што им сад Турчин од милости пустио. Самовоља босанске госпде проклето им сјеме! изкопат ће нам цио народ. Како су се год старином по кућама клали, и царство подкопали, тако ти се и потла Косова кољу. Чусте ли скоро како Владислав Стефанов, одметну од свога бабе, Мостар, Почитељ, Љубушки и Вргорац? Какве нам дакле помоћи од херцега? какве ли од синова његових?

Еја, Срби ђецо, и ви четерест кнезова, што сте ми овђе на окупу, окренимо се ка истоку сунцу, и знајмо да су арбанаске планине прازی ка Зети и ка Црној Гори. Кџм је нами на очима, а њима Ловћен. Два су нам реда брђанских предјела, јадан је арбанаски а један србски; кад кланце на обојима утврдимо, остат ће нам срце живо у њедрима; обе ће Зете и обе стране нашој слободи остати. Иначе, ако пасји милет у арбанаску провали, Црногорац ће у камену пиштити, а Скипетар ће постат хришћанским буздованом у турскијем рукама ⁴⁾; ђеца ће му уз тамбуру

1) Ово је арбанаски Краљевић Марко; он је био кнез Лешки, звао се Ментул Мусаки, живио је почетком XIII. вијека, и скипетарске пјесме све пјевају како је тукао Србе.

2) Србско царство простирало се је и на Арбанију.

3) Фридрих III. године 1441.

4) Арнаути су данас најжешћи турски војници.

славити хришћанске крвопије ¹⁾; четом ће се сами собом крвити ка звериње ²⁾. Тешко нама без вас; али ће опет вас саме разлудити хорјатски буљуци. Срби и Скипетари ви сте браћа, и крви и језика доста вам је премјешано и тамо и амо ³⁾; а што вас највећма дружи, то је погибељ и мука једна, знаме частнога крста којег сви носимо. Срби и Скипетари, остава нашега склада стоји закопата у темељу скадарскоме; ту смо наше снахе обоји пожелели ⁴⁾. Обојма су нам једне виле посестриме ⁵⁾. Па и ми богме да будемо пријатељи; јер, *тко незна за пријатеља, незна ни Бог за њега* ⁶⁾. Ајде да се ми побратимо и вјеру ухватимо: *Наше тијело, и ваше тијело; наше душе, и ваше душе* ⁷⁾. Кому првome да пођем? Ако ћу по старешинству, теби ћу Бане Јуро; ако ћу по љубави, опет ћу теби, мој шурјаче Јуро! *Крв није вода* ⁸⁾..

Затим се сви изљубише, Јуре са Стефаном Црнојевићем измијену оружје, па тако сви војводе и кнезови србски и скипетарски завјетоваше се, изљубише се и оружје размијенуше у знак побратимства. Тад у поноћи звона заславише, и цио народ узкликне: *Амин Боже!* Па тад, Црногорци и Скипетари осташе за вијека Кастриотића вијерни споборници, пуне 23 године, и дотле свеђ и једни и други славодобитници над обћеним злотвором.

За тога склада не бје Турчину кланца, (ван да жалостнога) ни кроз Мирдитску, ни кроз Гору-Црну; а Скадар поста на пољу богато трговиште, и јак столни град, јаких

1) Арбанаси и Грци данас пјевају злосретнога Али-пашу од Јањине и његова крволочства.

2) Данас Арбанаска племена раздјељена су на *чете*, или *барјаке*, и међу собом се крве непрестанице за најмање зађевице.— Мирдита су остали свеједнако католици; а други већином су се изтурчили, и прозвани се по турски: *Ариаути*.

3) Готова четвртина арбанаскога језика јест словинска.

4) Скипетари пјевају народну пјесму о зидању Скадра, исто као и ми.

5) Именом и чином, исто као и ми, Скипетари зову и вјерују Виле.

6) Пословица скипетарска.

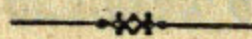
7) Овако говоре Скипетари кад иђу да се побратиме.

8) Пословица и скипетарска и србска. Кастриотић се родио од Војсаве Србкиње.

сувезника. Кад нестà у Кроји Кастриотића Бана, и Црно-
јевићу нестà Зете; па се Иван-бег син Стефанов од Жаб-
љака уклони на Цетиње, да храни заставу србске
слободе.

У Подгори 1865.

Мих. Павлиновић.

Пијмо Вино!...

Пијмо вино, пијмо, пијмо;
Животу је близу крај:

Кубурлије опалимо;

Ми смо млади, наш је мај!—

То је наше земље плод...

Нек ми живи мили род!—

Живи роде!... здрав ми буди!...

Здрав ми и ти, брајне, здрав!...

Накити се, док ти људи

Мали буду као мрав!—

То је наше земље плод...

Нек ми живи мили род!—

Краљевића нашег Марка

Нека примјер узме свак;

Крв је србска млада, жарка:

Ускипиће — бићеш јак. —

То је наше земље плод...

Нек ми живи мили род!—

У сред дима виненога

Незаборав', брате, не,

Дивна царства пространога,

Тè сад турска нога трè. —

То је наше земље плод...

Нек ми живи мили род!—

Сви прегнимо погинути:

Призрен мора бити наш;

Уњ се златан престó жути...

Здрав будући царе наш!...

То је наше земље плод...

Нек ми живи мили род!—

Бегови су Србе трли

Трли као слаби црв;

Но су Срби вазда врли :
 Попићемо њима крв. —

То је наше земље плод...
 Нек ми живи мили род! —

Ев' у здравље ова купа,
 Том што први нагне сјеч'!...

Пијо опет с нама скупа,
 Кад стигнемо сви у Пећ! —

То је наше земље плод...
 Нек ми живи мили род!

На Дечански пусти звоник
 Дићи звоно, барјак дић,
 Кој' то неће србски војник,
 Па ма знао у гроб сић?...

То је наше земље плод...
 Нек ми живи мили род! —

Пијмо вино, пијмо, пијмо ;

Животу је близу крај :

Кубурлије опалимо ;

За род жртве чека рај! —

То је наше земље плод...

Нек ми живи мили род! —

На Цетињу 1862.

К Ц.

Н.....

НА ГРОБУ

Стефана Петровића.

Пијесак ти кости крије,
 Теби јадном, кој' пострада ;
 Вјетар дува, па га вије,
 Те на мене опет пада :

И од мене тражи сузу,
 Коју радо овде лијем ;

Младу моју буди музу,
Да т' у пјесми в'јенац свијем.

Јуначки си погинуо
Тиранству се опирући,
Срамни харач укинуо
С десет брата ту гинући. —

Сузо моја стани, стани,
Пепео ћу питат стрица,
Ког Граховски бојак рани
Са чопором турских злица.

Кости миле, кажи те ми,
Кад Граховца чусте јеку,
Кад нож сину, топ загрми
И низамску чусте вику:

Јесте ли се снемириле
На глас овај непознани,
И с п'јеском се појуриле
Да видите што је вани?...

Ви сте души благородној
Његда кр'јепки станак биле,
Вратиле се к земљи сродној,
Без ње вјечни сан усниме.

Ал' Данило особито,
Осветом се светом бори:
Вас освети он честито,
Нека му се слава хори! —

А та душа из облака
Гледала је у сред рата,
Одклен орла стаде граха,
Како Данил свети брата. —

К. Ц.

Н.....

ЗБОГОМ

на одласку пут Црне-Горе Поцу Јовану Сундечићу *)

од побратима М. Павлиновића.

Хај полети, мој соколе сиви,
Хај полети уз клисуре љуте;
Ту је теби мило самовање,
Ту је теби старо царовање;
Око, крило, грло бистро-сјајно,
Висје, поље, брђе завичајно.

Сретно, пођи, Иво, побратиме,
Добром срећом, бољој постојбини!

Ја ти немам споменка ни дара,
По којем би мене спомињао;
Него прими збогом побратима
Да се братски браћа спомињемо.
Док се опет браћа састанемо
У сродному колу Југовића!—

Ти са десне а ми ћемо с лјеве:
Окупљајмо и тамо и амо;
Грло, пјесму, слово улагајмо:
Раздробљено вијмо и слагајмо:
Поскочит ће коло једнолико,
Једнолико стасом и узрастом,
Једнолико оком и погледом,
Једнолико рухом, и одјелом,
Једнолико срцем и ум'јењем,
Скоком једним, једномишљенијем.

Залуду се дигли мразиоци,
Са својем тамним ратилима,
И странпутни свјети изродица,
И братимске издаје проклете;
Скокнути ће коло Југовића,
Ужеће се и Словинска свића.

Хајде збогом Гори-Црној
Тврдој нашој заклоници.

Ту недопри Турска сила,
Ни латинска мудролија;
Ту се братски братом зове,
Ког нам мајка породила.

Ту је мудрост и светиња
Жив'јет, умр'јет, поб'једити,
За крст частни, за слободу
Све на св'јету прегорити.

Па погледај, сив соколе,
Са високе Црне-Горе,

Кроз прамене магле густе
На све наше стране пусте;
Гдје долинам снопље лежи,
На крстине накладано,
Уза снопље братска чела
Топузином измлаћена.
Викни, кликни, пјевац буди
Роду своје затурену,
Од некрста угњетену.

Дед! погледај сињем мору
Што-но Ловћен надхитио;
Па када му сунце пане
У дубоке те долове,
Хитај поглед, пјесник-сами,
На Словинско то приморје;
Сјетно, мило, срце пусти
Међу своје пријатеље.
Па тад гађај пјесник-срце,
Гдје нас т'јешти, што нас пр'јечи;
Викни, кликни, пјесмом милом,
Каквим ћемо напред дилом.

Кошуљу си превисио,
Освету си изпјевао
На Турчина дин-крвника;
Пјевај клетву одметнику,
И народном злокобнику;;
Пјевај љубав једнородну,
У имену и знамену;
Пјевај пјесму новог-в'јeka:
"Име, знаме окупљајте,
Старе шурке одбацајте."
Тако, тако, ти прихвати,
Све ће с тобом запјевати.

Запјеват ће редом горе,
Уза ње ће букнут море,
Земља земљу дозивати,
Брдо брду олигати;
Хоће капа капу звати,
Кам'да неће пушта срца,
Којим тече једна крвца?
Кам'да неће руке саме
Погодити братско раме?

*) У Бр. 95. "Narodnoga Lista," за год. 1864.

Па кад врнеш поглед мирни
 На кршеве Црне-Горе,
 Узми св'јећу Владичину,
 Што по гори на Ловћену *);
 Па је снеси, свештениче,
 На Цетињске дворе б'јеле;
 При њој пиши ти гласнике
 Накрст дому рода свога,
 Од јуначке Горе-Црне;
 Пред њом читај књиге ситне
 За брђане мученике.

При тој св'јећи ум'јесеној
 Наших пчелá родним соком,
 При тој св'јећи ужеженој
 Србске душе чистим пламком,
 Разаће се тамне тмине,
 Што су нам се удомиле,
 И кроз туђи бл'јеск јалови
 Све то веће загустиле.

Тад ће синут наше знаме
 У тој мудрој људској књизи:
 Тада неће капа бити
 Неум'јења груба знака,

*) Петар Петровић П. пјесник *Горскога Вијенца*, би сахрањен на врх Ловћена, у ново саграђеној црквици.

Нит ће срце јунацима
 Само куцат под токама:
 Него ће се народ звати
 Свог имена и одјела;
 Народ дивни особити,
 У свом дому домовити,
 А у људству гласовити.

Па како-но данас сјају
 У пропасти нашег дома,
 Црногорска брда дивна;
 И како се барјак вије,
 Црногорски данас први
 Гдје се бори, крвца лије,
 За крст частни, за слободу;
 Тако ће се Црногорској
 Име знати Књизи првој;
 Јер ће она *горски в'јенац*
 Сродних писац' почимати;
 У том в'јенцу л'јепо име,
 Мор' ће побре засијати

Збогом дакле, приб'јег ходи,
 Јер те Божја рука води,
 Слободњака, поштењака,
 Родољуба, зор-пјесника,
 Гдје слобода настани се,
 Гдје поштење добива се,
 Гдје се пјесма сама ори
 По слободној Црној-Гори. —

ŠTO JA ŽELIM ?

Što ja želim?... moga roda
 Vidit zoru boljeg dana;
 Vidit što Bog nami poda,
 Da ne otme ruka strana.

Želim ime da procvjeta,
 Naše ime uznosito,
 Od kraj do kraj biela svieta,
 Da postane glasovito.

Želim jezik majke moje,
 Umom, srcem da odliegne;
 Da mi bratac pozna svoje;
 Tудje dvore da odbjegne.

Želim život, život rodni,
 Da postane cviet Slovinski;
 Što nam do sad tudjin odni,
 Da povrati sklad bratimski.

Želim kapu crljeniku,
 Da mi resi glavu bratsku;
 Želim vienac trepetljiku,
 Da okruni djevojačku.

Želim kolo da igramo
 Slično, složno, stope jedne;
 Da brat brata zagrljamo,
 Majke jedne i trojedne.

Želim pravdu, božju slavu,
Da se vrši carstvo sveto ;
A Slovinsku pustu glavu,
Da već mine robstvo kleto.

Koje mogu ljudske oči,
Već gledati bratske jade?
Koga tuga neukoči,
Uz te smradne turske gade?

Joj, moj rode, tužni rode,
Nijel' tebe skamenila?
Kud sloboda tvoja hodè
Kad je tudju zamienila?

Tudjin za te i nepita,
Nego kad se s' Turci gadja ;
Da mu bolja dadu mita,
Da te jarmu njim podvadja.

Branio te, rode tužni,
Naš Bog mili, tih prijatelja
Sami će se tvoji sužnji,
Branit svojih neprijatelja!

Eto mojih živih želja,
Eto za čim čeznem, venem,
Srcem ovim ponositim,
Srcem tvrdim, uzgoritim
Na ljepote,
Na divote,
Što ne dišu dušom tvojom,
Što ne nose ime tvoje,
Što ne zbore rieči tvoje,
Oj Slovinski rode moj!
Rode moj!

U Podgori na Miholju.

M. Pavlinović.

ОДНОЗДРАВ

ПОБРАТИМУ М. ПАВЛИНОВИЋУ.

Дивни брате, душо врла,
Једри поздрав твога грла,
Поздрав брату — што ти оде
Храброј гори у походе,
Да походи — да се сроди,
Да избјегне — да с' неслегне ; —
Ох! да знадеш како годи
Обраћеној њег'вој души,
Да му често рука суши
Харну сузу сјетна ока,
Што од чувства предубока
Чешће врци на лист они,
Лист — што поздрав твој му дои
Ам' на крше прекогорја,
Од питома твог приморја. —

Хај соколе! — твоју сваку
Бог услышó по сто пута!

Утврдио мишцу јаку
Над свјетима изродника,
Над јатама одметника,
Да клет њихов збор некужи
Слогу, која браћу дружи,
Браћу, штоно душом хрле,
Да с' у колу у велику,
По свачему једнолику,
Већ изљубе и загрле. —

Грдне гр'јехе праотаца,
Већ смо досад изкајали,
На сваком смо зар камену
Знак покорe извајали
Крв одовуд, крв одонуд,
Кó валовит поток тече
На тисуће витезова,
Чуј! — ужасно сјенке јече

Шта вапију?... Крв за крви,
Изкоп, пораз, смрт, освету....
Шта спомињу?... Ах! Косово,
И издају на њем клету....
Али, гдје сам!... Прости брате!
Зан'јела ме страшна машта
У страшноме овом мјесту,
Гдје с' увреда тешко прашта,
Рода и крста злотворнику
И слободе угњетнику. —

Страшно мјесто, страшну слику
С десна, с л'јева, свуда ствара,
Мниш са падшим јунацима
Да ти с' душа разговара....
Све је ужас! — Само вилу
Слушаш како пјесму милу
Ту зачиња, и припјева
Мучне муке, жртве и славе;
Те безмртним ловор-в'јенцим
Јунацима кити главе,
Којим плаће у том доста,
Што им спомен дичан оста. —

Ево дјела, ево чина:
Јунак бити, јунак пасти,
Сломити се ил' поб'једит,
Југовићим ев' зрцала
Понајљепше људске части. —

Док з'јеваше браћа свуда
Под притиском јарма љута,
Црногорац триста чудá
Творио је триста путá:
Голом груди на боришту,
Сваком муком на кућишту;
Те показó како ваља
Да се образ неокаља,
Како ваља служит роду,
Како бранит крст, слободу:
Таки изглед пред очима
Нек нам прса жари свима. —

Ама брате, старе шурке
Старод в'јека тко ће стрти
Код мрачњакá на све стране?
Којим јоште мозак врти
Стари сврдó, старог кова;
У души им злоба вари,
Сваки б' рада да поквари
Што дух смишља в'јека нова!....

То су јади, наши јади;
То су муке без лијека. —

Ах! без вјере, ах! без наде,
Да с' на св'јету м'јења свака!....
Мора нестат и мрачњакá;
Просвјете је луч могућа:
Растуриће тмине густе,
Умове ће разведрити,
Синути ће жарко сунце
Па ће среће више бити,
Пошто сваки збиља схвати,
Да је с братом братовати. —

Док смо 'вако на комаде
Издробљени кó до сада,
Сами ћемо себи градит
Нове јаде поврх јада. —
Није брата над свог брата
Крви над крв своју није:
Туђину је свеђ до себе,
А гроб нама под нам' рије.
Тешко тому који иде
Куд туђинац њега води:
Он се само туд пребија
Куд туђинцу бољма годи;
Чувајмо се кó од гује,
Од свакога кој' се плаши,
У нашинству да смо наши. —

Коло среће кругом тече;
Наука је дуга мука:
Кад нас мука опамети,
И сама ће наша рука
Похитити братској руци;
Челик-спону брат-мишица
Нитко тада не разтрже,
А имена издајица
Предати ће вјечна књига
Вјековиту проклињању:
Них ће свака уста клети
У срамотну спомињању. —

Наш је народ искра жива,
У кремену што се скрива;
У кремену искра чами,
Док њу оциљ неизмами:
Без кресива није жива,
Труд поред-ње миран стоји,
Да ће га се огањ примит,
Бит му може да с' небоји;
Ал' ће оциљ ударити
По кремену кад ли тада,
Те ће искра изкочити,
Жива искра наших нада:
Наш ће народ, народ бити,
Већи народ гласовити. —

А сада ти л'јепа хвала,
Дико-срце, дични сине
Наше мајке домовине!
На сав'јету братимскому
Којим см'јераш брату свому
Ћут и жеље узвисити,
Душу, срце утјешити. —
Хоћу брата, све што могу
За напредак и за слогу:
Свуда оком — свуда скоком,
Свуда чувства врелим током. —

Ох да видиш! — с Цетињ-поља
Твој побратим коли крати
Дигне очи пут небеса,
Па на Ловћен поглед сврати. —
Да га пазиш — ти би њему
У зјеници пуној жара
Упазио божно чувство
Ловћенскога спрам олтара....
Да ти срце још покаже —
Срцем би се узирао,
Кад штовање онолико
У њем би му разабрао:
Прама оном вељем духу,
Штоно заче, штоно створи,
Дивни "В'јенац," неумрли,
В'јенац славе Црној гори. —

Није л' дивно! — Кнез Владика
Пјевао је ту слободу,
Така сјајна р'јетка дика
Паде у чест нашем роду. —
Владаоца другог нађи
Од када се свијет свијо,
Да је жртве сдушно тако
Још слободи приносио. —
Ово св'јету дај казујмо,

Нашем св'јету још и више,
Нек слободу упознаде,
Нек слободом ув'јек дише;
У слободи — нек слободу
Тек улаже на спас роду. —

Не ја сами, не ти сами
Да носимо са Ловћена
Св'јећу, што је ум'јешена
Из онаког дивног м'јеса,
И онаког пустог кр'јеса
Него сваки братац с нами,
Којему је Бог дарово
Да казује браћи слово,
Словом св'јести да ос'јева,
Словом душе да огр'јева,
Словом правду да свуд шири,
Словом браћу да измири,
Словом да род препорађа,
Словом свако зло да гађа,
Словом кр'јепи моћи врсне:
Словом мртве да ускрсне:
Нека сноси св'јећу исту,
Нек прихваћа за гудало....
Ох! како би тада с нама
Све, у накрст запјевало! —

Тако, тако горски в'јенац
Спомињаће више браће;
Ориће се глас спомена
И од истог грома јаче....
Гдје такви гром удари,
Треснути ће сваким крајом,
Из потреса тог наша ће
Домовина постат рајом:
Одјекнуће слуда тиме
Наше знаме, наше име! —

Ј. Сундечић.

ПРЕРАДОСНОМ ПРИЛИКОМ
СВЕЧАНОГА КРШТЕЊА
Кнежевне

Љубице-Зорке Петровића Његош
на дан светог Саве србекога
1865.

Слави Србство данас славу
Светитеља народнога,
Слави светог отца Саву
Бож'јим чудам предивнога;
Слави дивна угодника,
Свог у Бога заступника.

Ал' Србине испењи се
На врхове Црној гори,
И очима увјери се —
Па свуд казуј, причај, збори:
Како слави славе равне
Није од доби било давне,

А над славу на Цетињу
Данас — на дан свеца свога,
Која јекти к мору сињу
С овог бр'јега убавога,
Да одјекне к свакој страни
Куд се мајка Слава брани. —

Ту се крсти првјеница,
Мило чедо пуно чара,
Прва њежна љубичица
Црногорских Господарá:
Кнез-НИКОЛЕ десна крила
И МИЛЕНЕ узор мила.

Кум кумује чеду Тому
Опет једна св'јетла глава,
Кнез МИХАЈИЛ роду свому,
Свому роду — понос, слава:
У наручје чедо прима,
Своје чедо у Њем има;

А ЈУЛИЈА сјајног рода,
Срећном чеду нова мати,
За украшај тога года,
Опремила дар богати,
Као залог — залог прави
Своје к чеду Том љубави. —

Кликуј дакле сваки брате,
Што с' род с родом 'вако срађа;
Кад се наше главе јате,
Удес нам се препорађа;
Јер у слоги нашој стоји,
Да будемо у свом своји. —

А ти србски свети Саво,
Свој с небеса род назири,
И с Богом га — наша славо —
За гр'јехове старе мири:
Проси правду, милост проси,
Да нам помоћ с неба роси! —

Проси браћи љубав, слогу,
Из њих живот да им зене;
Пак с' утеци нашем Богу,
Премилостив да с' окрене
Оком својим одозгора,
На кнежевска оба Двора!

Да Младенцу и Отцима
Свој благослов удијели,
Да се може дуго с Њима
Наш радоват народ и'јели,
Који из те свезе чека
Својим ранама спасна л'јека! —

Ј. Сундечић.

ПЕТРОВ-ДАН НА ЦЕТИЊУ

1865. г.

Цетиње је поље мукло,
Мукло као ноћ тихана;
У крше се ту завукло:
Тврди крши са свих страна. —
Кад с Ловћена муња кресне,
А гром силан силно тресне,
О Јабуку 1) груне јека,
К Ђинову се брду 2) сломи,
Па је Орлов-крш 3) дочека
И ужасно сву разломи;
Ил' кад плахи вјетри сучу
Кроз гребене оно тврдо,
Те зазвижде и захучу,
Да се дрма дó и брдо:

1) Јабука од сјевера; 2) Ђиново-брдо од југа, и 3) Орлов-крш од запада, три су повећа брда, која се дижу около Цетиња.

Јек громовит, ука така,
Ону муклост тек разтресе
Уз стравичне урнебесе,
Да претрне душа свака. — —

Ал' изиђи на уранку,
На уранку Петров-данку
На Цетињско поље, брате,
Па да видиш тад живота:
Дивота је тó, дивота!...
Јеси л' гледó китне свате? —
Јеси л' пирну радост слуша? —
Ту је светá, ту је пира....
Ту ти сласти пуна душа;
Пусто срце нема мира:
Видећ цуре и одиве 4);

4) Одива је у Црној гори, својој родбини, удата женска глава у друго племе.

Видећ момке лаве живе ;
 Видећ снаше, као јеле,
 Снаше здраве, младе, б'јеле ;
 Видећ токе и ђердане,
 Низ рукаве златне гране ;
 Видећ пуне леденице 1),
 И доламе злаћенице ;
 Видећ гује јатагане,
 Турском крви намазане :
 Ово ти је, брате, ово,
 Старо племе Душаново,
 Што нешћедје скучит врата
 Под мач дивљег Азијата,
 По на бар'јак крст постави,
 А слободу бранит рече ;
 Па се за њу с врази дави,
 Ево пети вијек тече. —

Само гледни, гледни само,
 На кнежеве дворе тамо :
 Од истока,
 Са висока
 Сунце грије :
 Ту се вије,
 Узгорито
 Повосито,
 Бар'јак исти ;
 Зламен чисти,
 Да су борци
 Црногорци,
 То што рекли
 Крвљу стекли. —

Звона... звона! — К светом храму
 Звона народ зову ето,
 Да у свога срца пламу
 Сад походи мјесто свето....
 Врви народ као пчела,
 Св'јетла лица и весела,
 Да божију службу чује,
 Свете моћи да цјелује :
 Светог Петра 2), свеца свога,
 Заштитника себи у Бога,
 Који-но је често пута,

1) *Леденице* су једна врста малих у сребро окованих пушакá.

2) *Петар I. Петровић Његош*, владика црногорски од год. 1782. до 1830. — Порад његовијех особитих врлина и светости живота, народ га црногорски шује као свога светитеља и штићуца. Тијело му се цјелокупно находи у цркви цетињскога манастира.

У времена своја љута,
 Горске врле соколове
 Изводио на врагове,
 С часним крстом у љевници
 Оштрим мачем у десници. —

Свештена се служба поји,
 Побожно се народ моли
 Из дубине прса своји',
 За све оно што га боли....

Од Косова доста доби,
 Доста било оштре коби ;
 Нит' се мало
 Жртвовало
 За слободу,
 Нит' је мало
 Главá пало
 У народу. —
 Има зашто, народ, има,
 Да те, Боже, жарко моли,
 Јер га љуто у прсима,
 Разјађено срце боли!...
 Тешки јади, јади своји :
 Тешки јади, братски јади ;
 Сваки јад нам срце кроји,
 Сваки јад нам душу вади. —
 Аох! сиди,
 Боже види:
 Та кољива 1),
 Што прелива
 Пуње свето 2),
 Свако љето,
 За душице мученика,
 Које сила нев'јерника
 Позлобила,
 Умртвила. —

Свештена се служба поји,
 Побожно се народ моли
 Из дубине прса своји',
 За све оно што га боли....

Разсијане којекуда
 Наше кости, наша уда,

1) *Кољиво* је варена пшеница, над којом се по православном обреду чини помен за мртве.

2) *Пуње* зове се оно вино, које се доноси у цркву за св. Евхаристију, па оњим што преостане и небива *освећено* нег само *благословљено*, прелива се *кољиво*.

Скупи, Творче, саједини,
Из њих сложи и начини,
Једно ц'јело
Моћно т'јело :
Истим духом надахнуто :
Истим жељам разгријано :
Истом циљу потакнуто :
Истом славом обасјано! — —

На Ловћену на врх била
Прамак дима к небу мили,
Рек' би да се из кадила
Тамњан диже ту на крили'....
Јест : — и там' се служба врши,
Света служба у тишини ;
Свети тамњан тихо прши,
Пред Господа у висини :
С прекађена гроба 1) — гђе-но
Сад почива т'јело тљено,
Дивна п'јевца горских чина,
Горских слава и врлина :
Нацртаних срца жаром,
Насликаних слова чаром. —

“Вјечна памјат... вјечна памјат!....”
Чуј! — у цркви сад се ори. —
“Вјечна памјат... вјечна памјат!”
Све у један глас ромори. —
У цркви је једна рака 2)

1) На врх *Ловћена*, (около 3300 ногу над ливелом морским) има једна црквица у којој је гроб владике *Петра II. Петровића Његоша* гласовитог нашег пјесника. С цетињскога поља ова је црквица оку на погледу, а сваке године на Петров-дан служи се у њој св. Литурђија и прекађује се гроб споменутог славног мужа.

2) У цркви цетињскога манастира находи се гроб покојног кнеза *Данила I.* одма на десној страни чим с врата у цркву ступиш. — Тко незна у нашем народу колико је овај неумрли Господар ратоборна духа имао?... колико ли му је врућо срце куцало за народним ослобођењем? — Клета крвничка рука, која је њему у Котору дне 1. (13.) колозова г. 1860. смртну рану из по-таје задала: угасила је с његовим животом више великих намјера, што их бијаше он зачео на корист споменутог народног ослобођења. Овом се примјет-бом више стихова у овом уломку томачи.

Црним рухом прекривена,
Бритком сабљом и орлашом
Баријаком 1) урешена :
То је рака кнез-Данила,
“Вјечна памјат,” њем се ори ;
Пред њим презну турска сила
Издаја га ту обори. —
“Вјечна памјат,” њему буди.
Јуначке му бјеху груди,
Што зачеше у свом жару
Обновит нам славу стару. —

Свршило се богомоље,
Народ пао на то поље
Под сјенице, на обједи :
Ту се точи, ту се једе ;
Јело сладко, пиће жарко :
Сваки пије као Марко ;
Чаше ц'једи
У дно гледи. —
Пуне чаше
Црничкога 2),
Пуне чаше
Приморскога....
Наше горе :
Наше море :
Наше слађе :

1) Ова народна црногорска велика застава има на црвену пољу разкриљена двоглава бијела орла, којем су жута оба кљуна и обе ноге; а велика златна круна стоји у сриједи изнад орловијех глава. Круна је сведена и на врху златним крстом урешена. Орао у десној панци држи златни владаочки жезао, а у левој златну с крстом на врху јабуку, преко које је пас повучен од десне све до лијеве стране, па онда из средине до под крст. Овај пас изкићен је драгим камењем. Изпод орла стоји велики жути лав, обрнут према десној страни, са изплаженим црвеним језиком и узвијеним репом, држећи подигнуту предњу десну ногу. — Застава је ова прикована за тро-бојно копље. Она се иначе зове *алај-барјак*; јер мања народна застава има само бијели крст на црвену пољу, и ова се обично вије на кнежевијем дво-рима. (В. сх. 55.)

2) У црничкој нахији, која такођер спада под Црну гору, рађа врло добро вино.

Наше рађе. —
 Чашом куцни,
 Махом гуцни;
 Ватра-винце,
 Угриј срце:
 Срце врело,
 Свећ' је смјело;
 Тè неборе,
 Тад заоре,
 Уз чашице,
 Наздравице:

Бог нам живи Господара!...
 — Амин Боже! —
 И прковног поглавара!...
 — Амин Боже! —
 И земаљски суд врхорни!...
 — Амин Боже! —
 И цијели чин духовни!...
 — Амин Боже! —
 И војводе и сердаре!...
 — Амин Боже! —
 И племенске све главаре!...
 — Амин Боже! —
 И војнике убојнике!...
 — Амин Боже! —
 Нас и наше свеколике!...
 — Амин Боже! —

Боже живи браћу,
 За народну срећу:
 Ублажи им муке;
 Зле избави руке;
 Јарма их опрости;
 Трпили су дости!...
 Ох! врати слободу
 Свему нашем роду:
 Од Триглава тамо,
 До Балкана амо!...
 — Амин Боже! —

Који слогу љуби,
 Боже га пољуби!...
 Који за род живи,
 Боже тог поживи!...
 Који за род страда,
 Избавио с' јадá!...
 Који за род пао,
 Бог му покој дао!...
 — Амин Боже! —

Сваког Вука,
 Бож'ја рука
 Сакрушила,
 Уништила!...
 — Амин Боже! —

Соколићи,
 Обилићи,
 Гласили се,
 Славили се,
 Свећ' од рода
 До порода!...
 — Амин Боже! —

Дигó нам се Марко
 Од дугачка санка!
 Бож'је сунце жарко,
 Дон'јело нам данка!
 Разтурило тмину
 Нашега незнања,
 Да нам с њег негину
 Најљепша ухвања!...
 — Амин Боже! —

Све нам к бољем текло,
 Све нам сврху стекло!...
 Пренули се,
 Сјетили се,
 Макнули се,
 Светили се! 1)
 Бож'ји благослов,
 Спасео нам дом!...
 — Амин Боже! —

Са Табије 2) гром топовá,
 Поздрављао слова ова;
 Поздрављао редимице,
 'Ваке жарке наздравице;
 Које, — чим се изредиле,
 А чашице изц'једиле;
 Гуслари нам стали гудит,
 Пребирати све гробове;
 Из гробовá редом будит,
 Рода славне витезове,
 Од Гробника и Косова,
 До у наша доба ова:
 Што-но пали,
 Да би дали,
 Изглед свима
 Унуцима,
 Како свому
 Милом дому
 Треба служит,
 Необружит
 Чела себи,
 У потреби. —

1) Разумијева се само народним злотворима.

2) Табија је стара, сад већ порушена кула, к западу изнад цетињскога манастира.

Гледни, гледни... брајко мили!
 Како свако око пили
 Даровите у гусларе;
 Ту се сваком груд надима;
 Узор-пјесме силно жаре
 У-наокó срце свима:
 Сваки ћути да од њега
 Нема момка ту бољега.
 Да храбријим срцем дише,
 Ни да десном може више.
 Сваки с вилом мни да збори;
 Са такмацом да се бори;
 Трза мача убојита;
 Јаше коња виловита;
 Умеће се копљем лаким;
 Обаљује мишцам јаким;
 Са Милошом цара пори;
 С Марком љута Мусу мори;
 Са Грујицом муке сноси;
 С Каштриотом турад коси;
 С Јанковићем води чету;
 С Мићуновић-Вуком врлим,
 Дике братства на освету. —

Па и цуре и одиве,
 Пљене ове слике живе,
 Живе слике, које њима
 Приказују у очима:
 Прстен, свате, дјеверове,
 И зас'једе Балачкове;
 Танке куле, б'јеле дворе,
 Са заовам договоре,
 И за војном у сужањству
 Јадовање,
 И са змијом свекрвицом
 Муковање. —
 Свака мисли, свака снови,
 Да се с њоме све то збива...
 Мачта вреда срце згрије:
 Огањ-срце шта неспије?...

Дивна чувства, дивно буди
 Проста гусла нам' у груди:
 Како пјесма превија се,
 Тако чувство прелива се. —
 Вај да! да гуслá неимасмо,
 Све са собом закопасмо
 На Косову бојном пољу,
 Гђе допасмо у невољу....
 Ој! рука се посветила
 Која најпре начинила
 Танке гусле од јавора!...
 Јавором се свака гора
 Понијела
 Заођела! —

Ну и диле уситниле,
 Уситниле диле звучне:
 А код свирке — младе ноге
 Ув'јек су ти брацо мучне:
 Све их њеки мрави драже,
 Да поскокну саме траже....

Све што младо поскочило,
 У кола се ухватило,
 Наша кола — наша дика. —
 Живота су в'јерна слика:
 Све је живо, све се миче,
 Све поп'јева све покличе:
 — Хајде напр'јед скочи боље,
 Лугачко је наше поље. —
 Скочи скока горостасна,
 Свагда буди лица јасна;
 Пут небеса́ руке хитај,
 Тек у неба помоћ питај;
 Грмни кликом "ха! ха!... сложно..."
 Слогом нам је све још можно. —
 Таке мисли ум облазе
 Оном — који гледа како,
 Црногорац с Црногорком
 Скаче зорно, зорно тако.
 Да се земља трести мора
 Од поскока и тог збра. — —

— Што је, што је... народ стао,
 С главá капе поскидао? —
 Ето свјетлог Господара 1);
 На Лабуду-вили 2) јаше:
 Пуна ли је млада жара!...
 Демишкињу бритку паше;
 Одјева га чухо сродно,
 Самур-калпак и грб кнежки 3),
 И тробојно перо 4) згодно...

1) *Никола I.* — У Црној гори ово име *Господар* даје се једином кнезу, као владоцу земље; осталима се каже *Господин*.

2) *Лабуд* је име једном од најљепших коња кнеза *Николе I.*

3) Из чиста злата, врло умјетно израђен — двоглави орб и лав, као и на алај-баријаку — окружен оквиром и гранама из дијамантá, начињен је овај грб. На сред орла пак, у грбовном оквирићу, изрезана су слова *Д. I.* (*Данило I.*), који је овај грб први сковао и први носио.

4) Ово је перо до држка црвено, у сриједи бијело, а на врху плаветно.

Изглед му је сав витешки;
 Стоји коњу на рамуну,
 Као кула на камену. —
 За њим језди соко Мирко,
 И војвода дивна кита:
 Сваки јаше б'јесна коња,
 Б'јесна коња виловита;
 Сваки калпак намакао,
 Сваки сабљу припасао....
 Дошли пољу на равнице,
 Те прел'јећу као птице,
 Да од мила, пуста мила,
 Немош' их се нагледати:
 Рек' би сваког посе крила,
 Равијола 1) сваког прати....

Видећи их — понесе те
 Жарка мисо у старину,
 Још када-но имадосмо
 Славну своју царевину. —
 Рек' би гледаш кнез-Лазара,
 Оно срце витезово,
 Што господу србску води
 Сад са собом на Косово. —
 То је призор чарне слике,
 Чарне наше родне дике,
 Којој само трага има
 Још међ' овим кршевима. —

1) *Равијола* — вила, посестрима Кра-
 љевића Марка.

Ведрина је небом чиста,
 Пунан мјесец већ се блиста 1).
 Свој мило-вид свуд простире,
 Повјетарца тихо пире;
 Па где опет сад живота?...
 Пуста ли је то дивота!...
 Сав у сјају Цетињ гори,
 На сто м'јестá пјесма с' ори:
 "О јабуко зеленико,
 "Зелен ли си род родила 2)!...."
 Црна горо, Славска дико,
 Ти нам дивно узорила!...
 Горо сродна, зори нама,
 Да међ' овим бар ст'јенама;
 Сине крви из тог вира
 Сунце нашег обћег пира! —

1) Ужба (уштап), случила се у ве-
 чер 26. липња (јунија) по старому, а
 Петров-дан је вазда на 29. истога; те
 тако се догодило, да је Петровска ноћ
 ове године мјесечином освијетљена била.

2) Ово је једна од *женскијех* пје-
 самá која се у Црној гори понајвише
 и понајрађе пјева. Она се сваколика
 налази у лањском "Орлићу." У пјевању,
 двоје по двоје пјевају један стих за
 другим; а сваки се стих пјевајући по-
 навља. —

Ј. Сундечић.

НА ЛОВЊЕНУ.

(У Јулију 1865.).

Аиже се Ловћен поносна гора
 Изнад пучине сињег мора;
 Диже се гордо, ко цар планина,
 Изнад врховá, изнад висина
 Тé Горе Црне — светога храма,
 Гђе-но се робства верига слама
 Ножем и пушком, жртвам живота,
 Поразом честим дивијег скота,
 Којег би грдној пакленој жвали
 Сав свијет био залогај мали. —

Ако ти љубав надима груди?...
 Ако их чувство за својим буди?...
 Изпузај — стани на кршну голет,
 Да одтлен пустиш зјеници полет:
 Напрема себи, до Кома тврда,
 Од Дурмитора гласита брда,
 Па до Румије врха голема,
 Нигђе јој цигле препоне нема ¹⁾;
 Прећеш ко Мојсеј с Фазга ²⁾ висока
 Сву своју земљу стријелом ока.

Но најпре клекни, сузу обори,
 Очи и руке подигни гори;
 На пусту билу, код гроба пуста,
 Срце што ћути, нек моле уста:
 За покој вјечни пјесника врла ³⁾,
 Ком кости крије земљица прла,
 У тој самоћи, муклој тишини,
 На износитој зорној висини;
 Гђе покојиште мужу је слично,
 Ког име оста свом роду дично.—

Моли: — “О Боже! на ову раку
 Милост одозгó даривај сваку,
 У роси, ињу, у сунца зракам
 И у облачку, и густим мракам,
 У вјетру, снјегу, тучи, олуји,
 У муње блеску, у дажда струји:
 Да ловор-в’јенци, да ките миле,
 Што их ту слажу све наше виле,
 Несмагну нигда, нити се струне,
 Него да вазда гроб овај круне!,” —

1) С Ловћена гледајући према Кому, подиже ти се с лијеве стране Дурмитор планина у Херцеговини, а с десне Румија у Арбанији.

2) Овако се именује бријег *Писга* у старославенском преводу Библије.

3) Владике *Петра II. Петровића*, који је упокојен на самом врху Ловћена.

А онда онда, осврни зјене:
 Невидиш друго до голе ст'јене,
 Које се стеру ко сиње море,
 С којим се кршни вјетрови боре,
 Те вал за валом страшно се ниже,
 Док један тоне, други се диже;
 А вали ови, станци су љути,
 Презиру сјевер и вихар крути,
 Грому и трешњи пркосе они,
 Дубећ прам сили која их гони. —

Цетињ-пољице, окрајак Чева,
 Зелена Зета несрећна д'јева,
 Кó три оаза оку се кажу,
 Рекó би да се међу-се слажу,
 Тè из тих кршá стравичних вире,
 Да т' малко душу стрешену смире,
 Па још и Блато ¹⁾, Морача, Р'јека,
 На-се ти поглед вабе с далека;
 Вабе — и муком у договору:
 “Одлани срцу!”, — сјетно ти збору. —

— Одлани срцу! — Ал' ужас сами
 Одсваклен пажњу на-се ти мами,
 Што је то сада? — Потоци крви:
 Из крви мноштво духовá врви:
 Ранам се љутим поноси сваки:
 Блиста у сјајног сунашца зраки. —
 А тко су они? — Све момци врли,
 Што су за ове кршеве мрли. —
 Запањен тада, обориш чело.....
 А до час к мору винеш се смјело.

Па — нити пазећ на чарне слике
 Нити на морског призора дике:

1) Скадарско језеро, које се у Црној гори назива *Блато* и у које, видиш с Ловћена ђе утичу Морача и Ријека Црнојевића.

“Европо ходи! — загрмиш грлом —
 Ти се свуд гласаш честитом врлом...
 Ако те збиља човјечност жари?
 Ако ти за крст срдашце мари?
 Сврати свој поглед на ове ст’јене:
 Голе — но и пак достојне ц’јене:
 Чело покучи, склони међ’ длане,
 Диви се мотрећ ту крв и ране!,” —

“А питај: — Они духови тко су? —
 Слободи жртве блажене то су;
 Жртве за ових клисурá море;
 Жртве што теби с прекором зборе:
 “Европо види, зашто смо пале,
 Да нас тиранства несркну жвале!
 Твој Лондон, Париз, Петроград, Вјенна,
 Нама је ова мрка стијена:
 Осветом за-њу кипећи времо,
 Живимо за-њу, за-њу и мремо.””

““Она је свето нуглашце, које
 Југовић знаде да му је своје,
 Да му ту вила његова гуди,
 Да му ту капа његова суди:
 Остало гледа из твојих руку,
 Сносећи робство невољу, муку;
 Па док се срца некосне твога
 Глас правде, који вапи до Бога;
 Европо ти нам небила клета:
 Гора ти Црна бар буди света! ”” —

Ј Сундечић.

СЛАВНА СМРТ

Сердара Тура Пламенца.

(Уломак из Црногорско-турскога рата од године 1862.)

Турска сила навалила
 Црне горе на тимаре,
 За које се Црногорци
 Кó за свете храмe боре,

Да их душман неосхврни,
 Душман злобни, душман црни! —
 Против десет један стоји,
 Па с’ те силе још небоји;

Нег јунаштвоу силу срета,
Њој задаје триста б'једа,
И слободу — благо св'јета —
Клетим ногау тлачит неда....
Ох слободу! — тисућ пута
Сву у крви окупану,
И из циглог овог кута
Словенскога, непрогнану.

У том боју страшну весна
Преучати несмје пјесма
Чин јуначан вр'један славе,
Што учини мрки лаве:
А на углед своје роду,
Да га с'јећа с каквом части
Борцу треба ув'јек пасти,
За крст частни и слободу. —

Припрема се сила пуста,
Да кано-ти туча густа
Груне на то
Врло јато
Соколовá
Од в'јековá,
Што на Грабу 1) кланце чува,
Хаметике да их сгрува. — —

Мирко соко над соколим
Пази силу, птиће реда
По ст'јенама мрким, голим,
Да гујама напр'јед неда:
И сокола једног меће,
Гђе погиба понајвеће
Грози, пр'јети,
Да ће стр'јети
Све што писне или лане,
Све што њојзи на пут стане. —

А тај соко поуздани
Од пламена име носи:
Пламен име, пламен срце,
Каквој сили непркоси?...
Св'јет ће б'јели пустит на-се,
Док му с' моћи неугасе;
Камо л' турске тмуше неће,
У сто пута да су веће!
“Ево — рекну — чисто знадем,
“Да ћу овде данас пасти:
“То сам дужан отачбини,
“То сам дужан својој части....
“То ја могу: — то ће и бити,
“И за живе моје главе
“Неће злотвор придобити! — ”

1) Граб је један добар сат далеко
на југо-исток од Ријеке.

Па за одпор спреми дружбу,
Да оврши сјајну службу. —

Час већ стигó — Душман дигó
Силу клету — на освету;
Па најжешће тамо јури,
Да све сруши, све разтури,
Гђе-но Туро војевода,
Дични синак свога рода,
Са својими Црничани
Пов'јерено мјесто брани. —
Пет стотина мрких лава
Дочекује и одбија
Дивље пуге нападаје
Од пет хиљад љутих змија...
Пушка пушци, а топ топу
Издужити часа неда;
Од дима се облак дигó,
Пр'јечи оку да прогледа;
Вика стоји убојника,
Писка стоји рањеника;
Нож о сабљу креше снажно:
Брани борац
Црногорац
Пов'јерено мјесто важно.
Од умора, од крешева
Јунацима сучу пјене,
У наокó свуд облила,
Крв јуначка оштре ст'јене:
Ал' соколи викли боју,
Још на своје мјесту стоју;
Стоју... стоју...
Нит се боју. —

Нег навали снаге јаче
Мања мора да уступи,
Кад помамним својим зóром
На њу сукне и накрупи:
И Турово друштво најзад
Ста пред силом узмицати;
Али сердар дух негуби,
Нег у л'јеву барјак лати,
А десницом нож потеже,
Викнув да се бр'јег разл'јеже:
“Куда жене!... куд бјежите!...
“Срамно живљет зар волите!...
“Тко је јунак хајде за-мноу,
“Нека славно гине са-мноу!...”

Чин оваки, поклик громки,
У јунацима срце згрија:
Братише се — поклаше се
Жешћом ватром нег ли прија...,
Туро први,
Ту се крви;

Кóга срете,
 Тòга мете....
 А момци му исто творе,
 Кó Шпартаци сви се боре :
 Те одпором у натраге
 Сузбијају своје враге....
 Туро коље
 Још и боље ;
 Нож му с'јева,
 Крв прол'јева :
 Њем' и њег'вим јунацима,
 Рек би срећа да с' осм'јева. —

Али судба, горка судба,
 Уписала црно слово ;
 Пуче пушка од душманá,
 Пуче клета.... а олово
 Туру згоди у сред б'јела

Јуначкога ведра чела :
 Ах! на мјесту мртав остá,
 Њем' истином слутња поста. —

Паде витез — ал' освећен
 Мишицама браће врле ;
 Паде — главу окитивши
 В'јенцем славе неумрле ;
 Паде за крст и слободу :
 Паде на част своје роду. —

Вјечна књиго — златним словим
 Овај храбри чин накити,
 Да узмогне кроз в'јекове
 Јунацима изглед бити :
 Храбра срца, вјере сталне,
 И над смртим смрти хвалне.

Ј. Сундечић.

ЦРТИЦЕ

из мојега живота ¹⁾

1.

Србкињу сам сисó,
 Србин сам и сáм ;
 Ал' да цјео народ
 Није Србство — знам :
 На Словенском Југу
 Још су гране три...
 Сједињени — силни
 Бит можемо ми. —

2.

Б'једа је благодат
 И небески дар,
 Ту најбоље могу
 Ја потврдит ствар :
 Она ми је дигла
 Из прашине дух ;
 Она ме и данас
 Учи стицат крух. —

3.

Од мудрости ја сам
 Научио тó,
 У стрпљењу свако
 Већ подносило зло :
 Но душманско подло
 Понижење — не ;
 Оно само мучи
 Мојег жића дне. —

4.

При мени је мána :
 Пламем ти у час.
 Рекао би да ћу
 Св'јет прекренут вас ;
 Ал' је томе узрок
 Само топла крв :
 А без крви топле,
 Пуже сваки црв. —

1) Само су 5 ових цртица штампане у предговору *Вијенчића мојих домољубних пјесама*, а све су остале досад биле неиздане.

5.

Кад треба одбранит,
Ил' одржат част;
Радо ћу ти ув'јек
Као жртва паст;
За око бих лакше
Простио ти зар,
Само немој части
Нап'јети ми квар. —

6.

Мојих дједá вјере,
— Ја небио клет! —
Одрекó се небих
За сав овај св'јет;
Но зашто да с вјере
См'јем ја вјеру трат,
И човјеку одрећ
Да ми није брат? —

7.

Кó Свештеник, имам
Два олтара — тим:
Служим срцем, душом,
И са силам свим....
Зар треба да кажем?...
Прво ми је Бог,
А за Богом одма
Олтар рода мог. —

8.

Чујем да сам сваком
Славјанину брат;
Тко ми с њиме рати,
Води са мнош рат:
Но да могу како
Јужни Славства крај,
Њега бих у сами
Претворио рај, —

9.

И Омиров језик,
И Виргилов с њим,
Дантов, са осталим
Језицима свим:
Ц'јеним, штујем, частим;
Али мог ми нек:
Ја га љубим — он ми
Срцу збори тек. —

10.

Мен' је *абецеда*
Кó азбука баш;
Јер објема пише
Цјео народ наш. —
Да на слова пазим,
Ја нијесам луд:
Мен' занима појам,
Мисó, ум и ћуд. —

11.

Сиромаштво, б'једу,
Невољу и јад,
Заточење, муку,
Сносити сам рад:
А сачуват значај
У ц'јелини свој,
Свагда ће ми први
Бит задатак мој. —

12.

Мрзим гордост — мрзим
Још и њену с'јен;
Анатема тому,
Тко је њезин пл'јен!...
А за понос људски,
Што ми пење груд:
Сваком поштењаку
Прост о мени суд. —

13.

Старијему вазда
 Указаћу част;
 Ал' нестрави мене
 Ни врховна власт:
 Сила може много:
 Могу више ја,
 Кад поштеним чином
 Моје чело сја. —

14.

Душману сам свагда
 Готов руку дат,
 И пољубцом братским
 С њим довршит рат:
 Ама подло ником
 Под табане лећ,
 Да б' у свјету знао
 Прве части стећ. —

15.

Слободу, слободу,
 Којој-но је круг:
 Изискиват права,
 Одавати дуг;
 Љубио сам, љубим,
 Љубићу је — док,
 Животу ми задњи
 Неприсије рок. —

16.

У сред срца чујем
 Чисте вјере глас,
 Вјере — која к Богу
 Узвишује нас;
 Но бабије басне:
 Тупа ума твор,
 Тамо — нек вјерује
 Пусто-светих збор. —

17.

Ево чисто знадем,
 Да најлакше пут
 Удворство прокопа
 Кроз најтврђу љут. —
 Нека копа — ала
 Кукавицама све:
 Е, ја богме нећу
 Удварат се, не. —

18

Да доживљет могу
 Сверадостни час,
 Да мојему роду
 С њим осване спас:
 “Ох! небески Отче,
 — Најживље бих тад
 Од свег срца кликно —
 “Опусти ме сад!,” —
Ј. Сундечић.

PJESNIKOVA ŽALOST.

Тко će ublažit jad i tuge
 Biedna prognanika,
 Тко na svijetu razveselit
 Žalostna pjesnika?

Zavičaj je prognaniku,
 Sloboda uzeta:
 Na slobodi robstva gvoždje
 Pjesnik svedj osieta.

Uzka mu je bielog svieta
 Prostrana širina,
 Plitko more, svedj preblizu
 Nebeska visina.

Sieva, tutnji, [trese s', ori
 Urnebes taj groma:
 Al' u gori svedj on stoji
 Gluva nalik stroma.

A i čem ćeš na glavu—mu
 Metati cvijeće,
 Kad ga cvieće svega svieta
 Razveselit neće?—

Njegova je mnogo veća

Koju trpi, muka,
 Nego da ga tašta smete
 Divlje munje huka;

Raj i sunce, što mu zadje,
 Mnogo veće blago,
 Neg da mu je puste ruže
 Prosto lice drago. —

Što će nebo, što li more
 Zatravljenu robu,
 Koj na crnom, hladnom plače
 Mile svoje grobu! —

U Trstu.

M. Bastian.

БУДУЋНОСТ ЈЕ НАША.

“Kad bi složni Slavijani bili:
Najsilniji to bi narod bio.”—
M. Pucić.

Тко је позорним оком свеобћу повјестницу свијета прибрао, лако је опазити могло да је *идеја* или *мисо* времена силан уплив имавала над удесима различитијех народа. По овој мисли обично се прорицати давало каква коб овај или онај народ очекује; у чему ли пропаст овога почива, у чему ли се живот другому помаља.

Држећи се тога правца покушаћу у овом чланчићу, који је читању нашега свијета намјењен, потврдити да је *будућност наша*. А овде под изразом наше будућности, разумјевам будућност свијух славјанских народа у Европи.

Мисо данашње доби тежи да окупи све што је једнога поријекла, једне крви, једнога језика, једнога духа и имена; а та се мисо појавила под називом *народности*.

Народност, као знаме покрету данашњега европејскога свијета, најспасоноснија је мисо за свеколико Славјанство; најподобнија да га макне к његову напредку, и да му његову будућност осигура и утврди.

Под овим знамењем напредујући Славјани, морају постати народом великим, могућним, гласовитим и у својему дому домовитим; или као што наш пјесник у кратко каже:

“Најсилнији то би народ био.” —

Под заставом овим знамењем урешеном, Славјанство задобива највеће земљиште у Европи, које се простире од благог јадранског до леденог сјеверног мора, те од Балтика до високих уралских планина.

Сваколика Европа дијели се на три велике народности: Латинску, Германску и Славјанску. Има и више мањих народности, али се све те при овима губе као капље у великим морама.

Славјанска и Латинска народност, бројом су негђе наблизо, а Германска је у њеколико милиона мања.

Славјанска има земљишта у Европи више, него ли обе скупа, Латинска и Германска; али ове двије опет посједују много више приморја него ли Славјанска.

На земљишту, које у Европи славјанским народима удио пада, још у двапут толико становника могло би бити и боравити.

По најновијим статистичним податцима, има славјанскога народа у Европи преко 93.000.000 душа, изузимајући оно што су туђи бројесловци сабрали и под туђе име убројили.

Руски Славјани (около 66.000.000 у Европи) стоје данас под својим Царом; а само шачица јужних Славјана или властито рекавши Словена у Црној-гори (196.000) живи под управом свог независног Кнеза. Сви остали налазе се у туђем поданству или у сузеренству, као Србија.—

Остаје дакле централним и већином јужним Славјанима да једноч допру до уживања својих народних права, до своје самосталности, до свог правога бивовања.

А да ће и они, ма када тада, до свега овога допријети: јамац су нам, мисао и дух времена; јамац, све то веће пробуђивање народне самосвјести; јамац, Бог и правда наша.

Народ је наш ^{чио}, ^{не}изтрошен, снажан и велик.

Истина Бог, да га је туђинство у њечем занијело, у њечем покварило, у њечем заплашило. Истина је, да нам народ има и својих тешких смртних гријехова, између којих су два поглавита *небратство* и *неслога* наша. Истина је да се нашем народу многе мреже плету, многе замке запињу, многи кланци замећу, многи путови пресијецају. Али све те засијене морају пасти; преваре и плашње изчезнути; братство и слога међу нас удомити се; паклене мреже и замке изкидати се. Народ ће познати своје гријехове; увидиће своје дубоке ране: гријехова ће се покајати, ранама ће мелема потражити, оздравиће и душом и тијелом,

и ступити ће на мегдан свакој змији и аждаји, која би се покушала да га њекако прогута.

И латински и германски народ далеко је нас претекао у просвјети; али је и пак мисó у нашега народа једноставнија, чувство врелије, срце цјеље, душа чистија, и религиозни дух јачи и темељитији. А ово су све крила помоћу којих може наш народ сијешније допријети до свога задатка и слободе своје.

Између двају, германски је живаљ нашему народу досад бивао погубљенији. Кому нијесу познате њемачке тежње према Истоку? а такове тежње против коме бијаху наперене, већ противу нашему народу?

Него је тврда вјера, да колико више напредовала буде мисó о народности, да ће и Њемци у толико више к себи долазити, те неће чинити другима, што нијесу рада да им се одвраћа.

Славјани ће се моћи међу собом издијелити по разлики главних својих наријечија, од којих су четири поглавита: руско, пољско, чеко-слованско и словенско или србско-хрватско; а и пак се у тијесну братску свезу састучити и заједнички један другом на подпору и обрану бити.

Устројство будућих влада врло је мучно предвиђети; али је ухвање да течај свијета неће насе поринути, и зато се даје закључити, да ће се и народи, што даљим временом то све и по слободоумнијим установама управљати, и једноч до тога освједочења доспјети, да је Бог на небу а народ на земљи.

Дотично времена у ком би се таково свеобће ослобођење Славјана докончати имало, није ни то лако одредити. Да се таково вријеме поспјешити, зависити ће поглавито од нас самих; од наше слоге; од наших напора у свестраном развиту народне наше просвјете; од одважности наше да се измјеримо с осталим европејским народима; и особито од оног патриотичког духа, који је могућан оживити и најумртвљеније удове; пренути кости, које су и трунути почеле; подигнути тијело, које се је било у камени ступ преобратило.

Наша будућност неможе се остварити од данас до сутра, јер ми нијесмо још како ваља ни сами себи познати: лишени смо једног истовјетног правца: изтргане су нам наше животне силе; поцијепани смо на многе удове: раз- тровани смо у духу и срцу упливом туђе воље: крв нам је из жила исцисана, мозак из костију изпијен; пресније- тили смо се, и скоро замрли.

Хоће нам се сам Дух божији, да прикупи разсијане наше кости, да саједини наша разонуђена уда, да нам растопли крв у укоченим нашим жилама, да нас свеоживљу- јућим својим дахом надахне. А хоће и Бог и његов свети Дух нас у живот дозвати, подигнути и утврдити на стано- виту станцу, штоно одољева и јарости најљућих вјетрова, и бјеснилу најужаснијих валова, и ударцу најжешћега гро- ма, и дрмању свеобарајућега потреса.

Мисао је, што покреће народе; и док се мисао не- зачме; народ је као успаван: логом лежи, и тек из дана у дан онако промиче, густе га мраке обастиру, и пријече, да му се божија свјетлост у зјеницама засија.

Мисо нових појмова обично се у првине узима као њеко умно лудило; јер су умови уобће још нејаки за ње- зину обсежност; за тежину њезину, која је вазда односна према величини људских домашаја.—Што се дакле ова- кова мисо надаље шири, тим лакшом постаје; и у колико се боље развија, тим се већма увиђа могућност њезина остварења.

Ништа није горе што запањити се; загледати се у течај времена, и пред овим руке скрстити. Мисо времена ваља одма у њезину заметку опазити; кад је пробитачна, уз њу пријонути: њу темељу будућега народнога развитка намијенути: на њој градити и доградити зграду народнога бића и самосталности.

Досадањи напори, што су их домородци посвуда поду- зели, да свој народ упуте к пригрлењу своје народности, нијесу заиста без успијеха остали. Срца су почела осјећа- ти глас природе; у многи се мозак већ упилила помисо та,

да се не може својим бити а своје недржати; многа је душа и на саме жртве приуготовљена, само да се одржи оно право, које је Бог свакоме народу на свијету дао.

Као што и код других народа није *народност* само глас, но дјело: *народност, народност*, нећемо ни ми утаман вапити, но ћемо чином посвједочити какав огањ нама прса угријава.

Сви су дакле изгледи за нас. Наша је ствар и света и праведна. *Народност* буди нам прво благо на свијету, први аманет, први циљ свијех наших подхвата на корист народнога нашег напредовања; па онда слободно казати можемо: *Будућност је наша.* —

Ј. Сундечић.

Пазари у Црној-горци.

На Ријеци: сваке суботе.

На Виру: свакога петка.

На Ђеракиној главици код св. Ђекле: свакога понеђељка.

На Шливју: свакога понеђељка.

Пазари са аустријанским мјестима.

С Котором: свакога уторка, четвртка и суботе.

С Рисном: сваки дан, осим неђеље.

С Будвом: сваке суботе.

Ћумруци црногорски.

Према Аустрији: на врх Крстца.

Према Турској: на Грахову, на Ријеци Црнојевића, и на Виру.

Сајмови или Скупштине у Црној-горци.

У Острогу: на Тројичин-дан (Духове). — Код Пилерске ћелије: такођер на Тројичин-дан. — На Цетињу: на Петров-дан, и на Госпођин-дан. — На Жребанику: на дан Св. Арсеније, 28. Октомбра.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several paragraphs and is mostly mirrored across the page.

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

РП Ср I 43

1866.1

Цијена: 1 шилин.